

МОЛИЕР

УЧЕНИ ЖЕНИ

Превод от френски: Паисий Христов, 2021

chitanka.info

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

Кризал — почтен гражданин
Филаминта — жена на Кризал
Арманда и АНРИЕТА — дъщери на Кризал и Филаминта
Арист — брат на Кризал
Белиза — сестра на Кризал
Клитандър — поклонник на Анриета
Трисотен — младеж с претенции за начетеност
Вадиус — учен
Мартина — кухненска прислужница
Лепин — лакей на Трисотен
Жюлиен — слуга на Вадиус
Нотариус

Действието се развива в Париж.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Арманда, Анриета

АРМАНДА

О, сестро, та нима моминския си чар
и прелестта си ти на друг би дала в дар?
Как таз банална цел си в своя ум втъпила
и да празнуваш брак ти вече си склонила?

АНРИЕТА

Да, сестро.

АРМАНДА

5 Боже мой, дали добре те чух?
Туй „да“ като със нож прониза моя слух!

АНРИЕТА

Женитбата с какво те толкова смущава?

АРМАНДА

Пфу!

АНРИЕТА

Моля?

АРМАНДА

Казах „пфу“! Туй „да“ ме отвращава!
Не чувстваш ли, че щом се спомене за брак,
10 те лъхва гнусен дъх? Нима не сещаш как,
щом само изречеш таз дума, като въглен
те жегва този звук, изтръпваш в ужас пъклен?
Не те ли хваща страх? Ти с този луд стремеж

сърцето си сама на риск ще обречеш.

АНРИЕТА

15 Нима? Пък щом до мен достигне този звук,
представям си деца, семейство и съпруг.
Не виждам със какво таз дума ще ме жегне
и страх не би могъл душата ми да стегне.

АРМАНДА

В това ли, Боже мой, ще търсиш радостта?

АНРИЕТА

20 Какво ли по-добро предлага младостта
от туй един мил мъж в любов да ми се врича,
а в отговор със плам и аз да го обичам,
та брачният съюз да носи всеки ден
наслада, топлина на него и на мен
25 и да ни прави по-честити и по-близки?

АРМАНДА

Как може твойт ум да падне толкоз низко!
Как в тих домашен кръг ще се ограничиш
и с жалка роля ти ще се задоволиш?!
Да имаш за кумир съпруг със дечурлига,
30 нима дотам стремежът ти достига?
Туй удоволствие за други остави,
та блянът им чрез брак да се осъществи,
а ти се издигни над паплачта невежа
с със свой изискан вкус, с възвишени копнежи.
35 Веществения свят презри навеки ти
и нека твойт дух възбог да полети!
Вземи за образец ти нашта майка родна,
че тя със своя ум на почит всенародна
се радва. Дъщеря достойна остани
40 на род, достигнал до научни висини.
Познай сама вкуса на висшите наслади,
в науката търси заслужени награди.

И вместо със деспот капризен и ревнив,
с философйята склучи ти брак щастлив —
45 щом с нея е в съюз, умът всевластен става,
защото само тя човека възвисява
над вялата тълпа; със своите закони
тя властно взема връх над скотските нагони.
Прекрасният й плам в теб нека да гори,
50 в изискан светски кръг приятели дири,
за да запълваш с тях тъй ценното си време...
Днес толкова жени под тежко брачно бреме
и чувства, и талант погубват час по час
в духовна нищета, без да надигат глас.

АНРИЕТА

55 Всесилното Небе строг ред е въдворило
и всекиму свой дял в тоз свят е отредило.
Сред людския безброй не всеки е скроен
да стане философ високо просветен.
Ако с безспорен ум ти, сестро, тук блестиш
60 и към науката безспирно се стремиш,
за делничен, прост труд е моята глава
и нищо срамно аз не виждам във това.
Навлез ти с ум блестящ във сфери философски,
съобразявайки с тях своите обноси,
65 пък аз с прост ум дано да имам шанс все пак
да вкуся радостта в желан от мене брак.
На нас различен път от Бога е отсъден,
но мама би могла за пример да ни бъде:
да се захванеш ти със висш мисловен труд,
70 пък аз да въдворя във своя дом уют,
ти — с цел да стигнеш до идеи гениални,
пък аз — за да създам блага материални.

АРМАНДА

Намислиш ли на друг да подражаваш ти,
вземи за образец добрите му черти
75 и запомни от мен, че не върви, обаче,

да имитираш как той кашля или храчи.

АНРИЕТА

Но, сестро, ти нима днес щеше да си тука,
ако единствено със висшата наука
на младини се е била заела мама?

80 Без делнични неща философия няма.

На нещо просто ти навеки ще дължиш
това, че към подем духовен се стремиш.
Нима ще си против, щом тъй е отредено,
дете да се роди, с ум остър надарено?

АРМАНДА

85 Непоправима си — умът ти няма как
да бъде изцерен, щом мислиш все за брак!
А след като е тъй, то би ли си признала
дали за свой съпруг Клитандър си избрала?

АНРИЕТА

Защо не? Лично аз не виждам пречки тук.

90 Със радост взела бих Клитандър за съпруг.

АРМАНДА

Но ти от друга май да го отнемеш искаш
и би постъпила коварно, подло, низко...
Известно ти е, че въздиша той по мен,
и всеки друг би бил от тебе възмутен.

АНРИЕТА

95 Въздишките му май ответ не получават,
понеже според теб те долна страст издават.
Нали заричаш се от брака да страниш,
философията добре да усвоиш...

Щом твоето сърце за него не мечтае,

100 защо ли се гневиш, че друга го желае?

АРМАНДА

Да, има моят ум над чувствата ми власт,
но туй не значи, че безчувствена съм аз.
Ако за свой съпруг не бих един мъж взела,
за обожател аз все пак го бих приела.

АНРИЕТА

105 Не съм му пречила да ти се възхищава
на красотите. О, недей ме обвинява,
че просто го приех — за мене е безценен
тоз пламък, който ти отхвърли с взор надменен.

АРМАНДА

И ти се довери на тоз поклонник млад,
110 когато той е бил обзет от скръб и яд?
Не смятай, че за теб тоз плам е избуял
и че за мене той навеки е изтлял!

АНРИЕТА

Това го каза той, и аз му имам вяра.

АРМАНДА

В наивитета си ти, сестро, нямаш мяра.
115 По тез въпроси той, говорейки набърже,
не мисли въобще и себе си сам лъже.

АНРИЕТА

Възможно е сега и двете да грешим,
но трябва тоз проблем най-сетне да решим
и да си изясним какво реално става.
120 Ах, сестро, виж, че той насам се приближава!

ВТОРА СЦЕНА

Клитандър, Арманда, Анриета

АНРИЕТА

Във моята душа сестра ми смут всели,
Клитандър, и държим да кажете дали
една от двете ни могла би с пълно право
на вашата любов от днес да се надява.

АРМАНДА

125 Не, не, аз не държа да знам коя от нас
поражда или не копнение във вас.
За тук е нужен такт... Човек се затруднява,
изправят ли го в миг пред изповед такава.

КЛИТАНДЪР

В мен искрено сърце, госпожице, тупти
130 и изповед сега не може го смути.
Не съм изправен аз пред трудности, които
да ми попречат днес да споделя открито,
че, жаден за любов, сърдечният ми блян
във друга е открил свой пристан възжелан.
135 Госпожице, не бих желал да ви засегна,
принуден бях от вас до тоз ход да прибегна.
От прелестта ви бях напълно покорен,
обикнах ви, по вас въздишах ден след ден,
във моето сърце безсмъртен пламък лумна,
140 но срещна леден взор таз моя страст безумна
и вашите очи като могъщ тиран
гнетяха моя дух досущ като в зандан.
Измъчен, уморен, реших да търся нови,
по-леки, не така мъчителни окови.
145 И вече ги открих във тези две очи,

които топят ме със своите лъчи,
надеждата у мен те връщат постепенно,
приемайки туй, що отхвърлихте надменно.
В тез пранги аз открих такава доброта,
150 че бих ги носил чак до края на света,
и моята молба към вас, девойко драга,
е нивга да не се на тоя плам посяга...
На вас не ще отдам сърцето си във дар —
то иска да умре във друга, в сладка жар.

АРМАНДА

155 Кой вашето сърце цели да завоюва
и кой се толкоз чак от вас интересува?!
Подобна мисъл аз бих взела за шега
и само груб нахал би казал туй сега.

АНРИЕТА

Но, сестро, тоз език морала застрашава,
160 а трябва нас да ни над скота извисява.
С какво да укротим гнева ви избуял?

АРМАНДА

Защо не замълчиш? Та имаш ли морал,
щом, непоискала от майка си съвет,
ти срещаш любовта със лековат ответ!
165 На майка и баща дължиш ти подчинение —
за своя брак от тях ще искаш разрешение.
Над твоето сърце те имат висша власт,
отхвърляйки я, ти извършваш грях тогаз.

АНРИЕТА

Благодаря за таз загриженост огромна,
170 че в този важен миг за моя дълг ми спомни.
Ще се съобразя със този твой съвет
и ще ме води той в живота занапред.
Клитандър, аз държа днес таз любов голяма
да се благослови от татко и от мама,

175 да бъде одобрен съюзът ни от тях,
че да не ни вини нас никой в тежък грях.

КЛИТАНДЪР

Съгласието ви ми щастие доставя —
каквото трябва, аз тозчас ще го направя!

АРМАНДА

О, сестро, твойт лик победен вид доби,
180 но не мисли, че туй в тъга ме потопи!

АНРИЕТА

Не виждам въобще вината ми къде е.
В теб разумът нали над чувствата владее?
А щом от мъдростта поуки усвояваш,
на разни слабости не ще се ти поддаваш.
185 Съвсем нормално е човек да предполага,
че ще благоволиш дори да ми помагаш,
и брака ни ако склониш да подкрепиш,
женитбата ни ти с това ще ускориш,
дори поддръжка би могла да ни окажеш.

АРМАНДА

190 Ти с твоя плитък ум на смях ме вземаш даже.
Гордееш се с едно подхвърлено сърце!

АНРИЕТА

Подхвърлено било! С треперещи ръце
ти, поглед завистлив дълбоко в него впила,
не ще се посвениш и би го похитила!

АРМАНДА

195 С опровержение не ще се унижа —
това, което чух, е глупава лъжа!

АНРИЕТА

Ах, колко сдържаност и колко такт показваш!

Учудвам ти се как тъй смислено приказваш!

ТРЕТА СЦЕНА

Клитандър, Анриета

АНРИЕТА

Признанието ви за нея беше шок.

КЛИТАНДЪР

200 Дано искреността ѝ служи за урок.
Надменният ѝ взор, надутият ѝ вид
ще срещат всеки път такъв отпор открит.
Госпожице, сега отивам при баща ви...

АНРИЕТА

Я първом този въпрос пред мама да поставим.

205 Баща ми нашия стремеж ще уважи,
но мнението му чак толкоз не тежи.
От Бога е дарен той с доброта голяма,
но жалкото е, че за всичко слуша мама.
Решава всичко тя със непреклонен тон —
210 каквото каже, то превръща се в закон.
И затова у мен се породил идея
да идеш най-напред при леля и при нея.
Ако с похвали тях успешно изхитриш,
съгласието им ще ни осигуриш.

КЛИТАНДЪР

215 Но моето сърце е искрено... Едва ли
склонило би пред тях да изрече похвали.
Жена да се стреми към знание — за мен
похвално би било, но аз съм възмутен,
когато тя държи да бъде многоука,
220 за да се перчи вред със своята наука.
Сестра ти и да е всезнаеща, не бива

познанията си пред всеки да разкрива.
Защо ли със хвалби цели да знаем ние,
че много вещина в главата ѝ се крие?
225 Защо цитира тя известни умове,
прочули се в света с премъдри редове?
На майка ви дължа дълбоко уважение,
но странностите ѝ не срещам с одобрение
и не подкрепям аз таз нейна суета,
230 с която от глупец мъж учен прави тя.
Със този Трисотен направо ме нервира,
не знам какво добро в такъв педант намира,
защо отрежда тя пиедестал висок
на тоз посредствен ум, на тоз драскач убог,
235 издал творбите си в такъв голям тираж,
че в халите в Париж е взет за амбалаж.

АНРИЕТА

Е, да, четейки го, от скука ще умрем.
Критичния ви вкус споделям аз съвсем,
ала щом мама е под негово влияние,
240 възнаградете го с престорено внимание.
Дружиш ли с някоя, със цялата рода
бъди учтив и мил, за да ти кажат „Да!“
Отнасяй се така към кучето дори
и ни един от тях не ще те укори.

КЛИТАНДЪР

245 Но как да бъда аз вежлив към Трисотен,
щом отвращение поражда той у мен,
и как на тоз глупак творбите да лаская,
когато своята чест с това ще поругая?
Щом поглед спрях на тез посредствени творби,
250 за автора им в миг представа аз добих.
Във драсканиците, които той предлага,
бездарието му си пролича веднага.
В надменността на тоз несръчен графоман
личи превзетостта на автор самозван

255 и суетата, със която ежедневно
осигурява си пресищане душевно.
В писанията му е неговият мир,
при всеки свой успех ликува той безспир
на всеки свой триумф така се наслаждава,
260 като че е маршал, спечелил бойна слава!

АНРИЕТА

Дарен сте с точен взор, щом тъй сте го разбрал.

КЛИТАНДЪР

За него образ свой аз сам съм си създал.
Такива редове е цвъкал стихоплетът,
че лесно се сдобих с представа за поета.
265 Чертите му така да снадя аз успях,
че във двореца щом подобен мъж видях,
повзрях се в миг и си извадих заключение,
че туй бе Трисотен, без никакво съмнение.

АНРИЕТА

Така ли?

КЛИТАНДЪР

Та нима не вярвате на мен?

270 Но ето леля ви. Я нека в тоз момент
със нея споделя молбата ни каква е,
та тя на майка ви дано да повлияе.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Клитандър, Белиза

КЛИТАНДЪР

Ще разрешите ли пред вас един младеж
да си разкрие днес сърдечния копнеж?

275 Госпожо, спрете тук и чуйте ми молбата.

БЕЛИЗА

Не си оголвайте чак толкова душата!
Като поклонник свой приела бих и вас,
ако в очите ви пламти любовна страст.
Щом чувство има, то във погледа е видно,
280 да се изрича — туй за мен ще е обидно.
Въздишайте безспир, обичайте ме с плам,
обаче аз не бих желала да го знам.
Ако за този плам очите ви говорят,
на неразбираща пред вас ще се престоря,
285 но щом устата си отворите, тогаз
ще ви презра и гръб ще ви обърна аз.

КЛИТАНДЪР

За моето сърце, госпожо, не мислете,
че то изцяло е във плен на Анриета.
За нашата любов говоря ви в тозчас —
290 за бъдещето й разчитаме на вас.

БЕЛИЗА

Май хрумнало ви е да действате с ход хитър
и туй извиква в мен похвала и възхита.
Доколкото аз знам, прилаган е бил той
в романите с успех от не един герой.

КЛИТАНДЪР

295 Не е туй хитър ход, а изповед, която,
госпожо, в тоз момент ми идва от душата.

Със Анриета пред небесния олтар
се свързах, завладян от дивния ѝ чар.

Със своята красота тя тъй ме е пленила,

300 че с нея аз държа да мина под венчило.

Разчитаме на вас да се осъществи
желанието ни и да ни провърви.

БЕЛИЗА

Макар че тъй добре тоз номер е скроен,
безспорно е все пак, че мислите за мен.

305 В тоз случай няма как да си спестя ответа
и ще ви заявя, че тази Анриета
готова е на брак единствено с младеж,
в чиято гръд гори сърце като във пещ.

КЛИТАНДЪР

Госпожо, не разбрах тез реплики какви са,

310 твърденията ви лишени са от смисъл!

БЕЛИЗА

Ах, Боже Господи, млъкнете най-накрая!

По вашите очи е лесно да гадаю.

Не стига ли ви туй, че проявих учтивост
и не спестих хвалби за вашта находчивост.

315 По принцип бих от вас приела уважение,
но при условие, че сте със поведение,
достойно за това — в любовния екстаз
да виждам всеки път най-светли чувства аз.

КЛИТАНДЪР

Но...

БЕЛИЗА

Сбогом, драги. Туй ви стига. Та нали

320 внимание все пак сега ви отделих.

КЛИТАНДЪР

Не ме разбрахте...

БЕЛИЗА

Как? Та аз се изчервявам.

При моя свян това се трудно изтърпява!

КЛИТАНДЪР

Обичам, но не вас. Главата си ще дам...

БЕЛИЗА

Е, стига де! Не ща аз повече да знам.

(излиза)

ПЕТА СЦЕНА

КЛИТАНДЪР (*сам*)

325 **Защо** бълнува тъй? Ах, дявол взел таз луда!
Безсмислиците й извикват в мен почуда.
Със някой по-разбран ще трябва да говоря,
за да разчитаме на сигурна опора.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

АРИСТ (*на Клитандър, който се насочва към изхода*)

Ще гледам още днес да имате ответ

330 и ще постъпя тъй, че всичко да е в ред.

(Клитандър излиза)

На влюбения все не стигат му слова,

ала с търпение постига той това,

което му се ще.

ВТОРА СЦЕНА

Кризал, Арист

АРИСТ

О, брате, Бог с облаги
да те дари!

КРИЗАЛ

И теб!

АРИСТ

А сещаш ли се, драги,
защо съм тук?

КРИЗАЛ

335 Не знам. Кажи, като на брат.

АРИСТ

Клитандър според мен добре ти е познат...

КРИЗАЛ

Да, често пъти той във моя дом гостува.

АРИСТ

А как като човек тоз момък ти се струва?

КРИЗАЛ

О, много е учтив, изискан и сърцат.

340 Май няма по-добър във целия ни град.

АРИСТ

Той има скрит стремеж и туй ме тук довежда,
а мнението ти изпълва ме с надежда.

КРИЗАЛ

С баща му аз веднъж пътувах чак до Рим.

АРИСТ

Така ли?

КРИЗАЛ

Да, той е с престиж неоспорим.

АРИСТ

Чудесно.

КРИЗАЛ

345 Бяхме по на двадесет и девет
и вред оставяхме доволни млади деви.

АРИСТ

Не бих се усъмнил.

КРИЗАЛ

Не спирахме да гоним
и римските моми, и римските мадони.
Ревнивци — цяла гмеж!

АРИСТ

А вие — все напук!

350 Но нека споделя защо сега съм тук.

ТРЕТА СЦЕНА

Белиза (влиза тихо и подслушва), Кризал, Арист

АРИСТ (на Кризал)

Клитандър влюбен е във твойта щерка скъпа
и моли ме пред теб за тях да се застъпя.

КРИЗАЛ

Във Анриета ли?

АРИСТ

Да. С дивния си чар
разпалила е тя в сърцето му пожар.

БЕЛИЗА

355 Не, не! Добре ви чух, ала грешите. Тая
история, Арист, аз най-добре я зная.

АРИСТ

Нима?

БЕЛИЗА

О, да! С лъжа си служи тоз младеж,
а пък към друга той си има скрит стремеж.

АРИСТ

Шегуваш се. Та той от чара й пленен е.

БЕЛИЗА

Заблуда е това.

АРИСТ

360 Той сподели го с мене.

БЕЛИЗА

Е, и?

АРИСТ

Призна дори, че много би желал
благословени те да бъдат от Кризал.

БЕЛИЗА

Чудесно!

АРИСТ

Според мен тъй трябва да се стори,
че те да сключат брак и то да стане скоро.

БЕЛИЗА

365 Внушително! Кой друг на Анриета брак
предложил би с лукав, а уж галантен такт?
Претекст и хитър ход... Прикрива с реч омайна
той друга страст, но аз проникнах в тази тайна
и ще разкрия днес каква е всъщност тя.

АРИСТ

370 Щом, сестро, веща си във толкова неща,
кажи ни, от коя Клитандър покорен е?

БЕЛИЗА

Да кажа ли?

АРИСТ

О, да!

БЕЛИЗА

От мен.

АРИСТ

От теб?

БЕЛИЗА

От мене.

АРИСТ

Ха, сестро!

БЕЛИЗА

Но защо с туй „ха“ възкликваш ти?
В тоз отговор какво чак толкоз те смути?
375 По външния ми вид нима не се разбира,
че не едно сърце сега по мен примира?
Нима Дорант, Дамис, Клеонт и Лицидас
ще отрекат, че с чар пленила съм ги аз?

АРИСТ

И всички те обичат?

БЕЛИЗА

Да, с чувство най-горещо.

АРИСТ

Признаха ли ти го?

БЕЛИЗА

380 До днес подобно нещо
не чух, защото те възнасят ме дотам,
че не говорят за любовния си плам.
С мълчанието си те всичко изразяват
и затова в любов не ми се обясняват.

АРИСТ

385 Защо не е дошъл Дамис тук ни веднъж?

БЕЛИЗА

Защото е един почтен, дискретен мъж.

АРИСТ

Ами защо Дорант по теб обиди лее?

БЕЛИЗА

Защото ревността го кара да беснее.

АРИСТ

Клеонт и Лисидас са женени...

БЕЛИЗА

Към тях

390 през повечето дни студено се държах.

АРИСТ

Ах, сестро, може ли човек да ти повярва?

КРИЗАЛ

До път без изход тез химери те докарват.

БЕЛИЗА

Химери ли? Нима във моята глава
химери все кръжат? Какво пък от това?

395 Не предполагах, че съм пълна със химери.

Щом имаш ги, за теб отварят всички двери.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Кризал, Арист

КРИЗАЛ

Май лудост я обзе...

АРИСТ

И няма да я спрем.

Но да се върнем пак на нашия проблем.

Клитандър иска брак да сключи с Анриета.

400 Как мислиш, тази молба да бъде ли приета?

КРИЗАЛ

Защо не? Да решим въпроса още днес!

Аз смятам, че този брак за нас ще бъде чест.

АРИСТ

Но момъкът не е достатъчно богат.

КРИЗАЛ

Богатството не е най-важно в този свят.

405 Той всъщност е богат със качества безспорни,
а пък с баща му сме другари най-сговорни.

АРИСТ

Жена ти да склоним — туй само ни остава.

КРИЗАЛ

Ще бъде той наш зет, щом аз се съгласявам.

АРИСТ

Добре! Решен си ти този брак да подкрепиш,

410 но редно би било жена си да склониш.

КРИЗАЛ

Я стига с тези шегички! Това ще е излишно.
За своята жена аз отговарям лично.

АРИСТ

Обаче...

КРИЗАЛ

Стига, де! Не бой се за това!
Знам как да го втълпя във нейната глава.

АРИСТ

415 Тогаз ще съобща за туй на Анриета
и ще се върна тук.

КРИЗАЛ

Решение е взето
и на жена си ей сега ще го предам.

ПЕТА СЦЕНА

Мартина, Кризал

МАРТИНА

Какъв бе тоз късмет? От стари хора знам,
че щом нарочат пес, за бесен той минава,
420 че служейки на друг, човек не преуспява.

КРИЗАЛ

Мартина, не разбрах. Говориш за късмет.
Какво туй значи?

МАРТИНА

Днес ме хвърлиха на смет!

КРИЗАЛ

На смет ли?

МАРТИНА

Вече ме изгони госпожата.

КРИЗАЛ

Как може?

МАРТИНА

При това твърди, че за отплата
425 тя щяла със кривак да ме възнагради.

КРИЗАЛ

Не бой се. Всичко тук ще е като преди.
Жена ми някой път премного горещи се,
но аз...

ШЕСТА СЦЕНА

Филаминта, Белиза, Кризал, Мартина

ФИЛАМИНТА

Негоднице, защo си тук?! Махни се!
От моя дом тозчас, мръснице, изскочи
430 и да не се вестиш пред моите очи!

КРИЗАЛ

Спокойно!

ФИЛАМИНТА

Не, не! Край!

КРИЗАЛ

Защо ли?

ФИЛАМИНТА

Марш веднага!

КРИЗАЛ

Какво ти стори тя? Защо се туй налага?

ФИЛАМИНТА

Подкрепяш я?! Тъй ли?!

КРИЗАЛ

Във никой случай, не!

ФИЛАМИНТА

А мен поддържаш ли?

КРИЗАЛ

Туй видно е поне.

435 Но прояви ли тя престъпно поведение?

ФИЛАМИНТА

Ще я изгоня ли, щом няма провинение?

КРИЗАЛ

Не съм твърдял това. Но трябва с доброта...

ФИЛАМИНТА

Не, не! От този дом ще си излезе тя!

КРИЗАЛ

По принцип аз, нали, сега, не възразявам.

ФИЛАМИНТА

440 Как някой срещу мен ще се съпротивлява?

КРИЗАЛ

Не бива!

ФИЛАМИНТА

Трябва ти, като съпруг почтен,
към нея да си строг и да подкрепяш мен.

КРИЗАЛ

О, да!... Нехайнице, жена ми има право,
на прошка въобще недей се ти надява.

МАРТИНА

Ама къде сгреших?

КРИЗАЛ

445 Аз, впрочем, не разбрах.

ФИЛАМИНТА

О, тя с такъв инат отрича своя грях!

КРИЗАЛ

Навярно, без да ще, е счупила, за жалост, скъп порцеланов съд или пък огледало.

ФИЛАМИНТА

За вещи като тези? Не съм такъв еснаф
450 и няма зарад тях да я изгоня с гняв.

КРИЗАЛ

Май в случая въпрос за нещо важно става...

ФИЛАМИНТА

Разбира се! Нима изглеждам ти дребнава?

КРИЗАЛ

Разсеяна била, та тук неканен гост
е влизал и е взел бял сребърен поднос?

ФИЛАМИНТА

Яд за един поднос?

КРИЗАЛ

455 А да не би по пладне
е дръзнала от нас вещ ценна да открадне?

ФИЛАМИНТА

По-лошо!

КРИЗАЛ

От това?

ФИЛАМИНТА

Сега ще разбереш.

КРИЗАЛ

Ах, дрипло, как можа нам зло да навлечеш?

ФИЛАМИНТА

С нечуван произвол таз твар дебелоока
460 засегна моя слух след тридесет урока!
Говори, като че от село е дошла,
без грижа за стила, въведен от Вожла^[1].

КРИЗАЛ

В това ли е...?

ФИЛАМИНТА

Нима след толкоз забележки
ще трябва да търпим просташките й грешки?
465 Граматиката е със сила на закон —
и тя важи дори и за самия трон.

КРИЗАЛ

Представях си далеч по-тежко злодеяние...

ФИЛАМИНТА

Но ти като че ли намираш оправдание?

КРИЗАЛ

Е, да...

ФИЛАМИНТА

Тез грешки ти нима ще й простиш?

КРИЗАЛ

Е, не...

БЕЛИЗА

470 Но би могъл да ги предотвратиш.
Сто пъти й кажи какви са правилата
и в крайна сметка тя за нищо не ги смята.

МАРТИНА

Не ще ви възразя, но този пуст жаргон
не би могъл да е за мене еталон.

ФИЛАМИНТА

475 Защо един език със най-изискан вкус
наричаш ти „жаргон“, глупачке, и то пуст!

МАРТИНА

Говориме добре, щом другите навреме
долавят ясно туй, което им речеме.

ФИЛАМИНТА

*Говориме, речеме са просто идеал
за изкривена реч.*

БЕЛИЗА

480 О, ум закостенял,
Положихме за теб усилия значими,
а грешките ти са все тъй непоправими!
На някой да внушиш, че грешно е да „мека“ —
това наистина е работа нелека.

МАРТИНА

485 Та аз не съм могла да учим като вас
и си говорим тъй, че сякаш съм у нас!

ФИЛАМИНТА

Не ще я издържа!

БЕЛИЗА

Ужасен солецизъм^[2]!

ФИЛАМИНТА

За моето ухо това е тероризъм.

БЕЛИЗА

Как прости правила в ума ти да заклиня?

490 Аз казват за един, а *учим* за мнозина.
До днес ти не разбра глаголи как се спрягат.

МАРТИНА

Защо ми е да знам волове как се впрягат?

ФИЛАМИНТА

О, Боже!

БЕЛИЗА

В твоя ум май всичко е мъгла...
А знаеш ли отде са тези правила?

МАРТИНА

495 Дали са от Шайо или пък от Отъй^[3],
за мен е все едно...

БЕЛИЗА

Ах, глупостта покой
не знае... За какво ни служат субстантивът,
глаголът; те какъв статут в речта добиват?
Кажи, де!

МАРТИНА

С тез лица до днес, госпожо, аз
не съм се срещала...

ФИЛАМИНТА

500 Ох, май ме хваща бяс!

БЕЛИЗА

Туй части са в речта и фрази образуват,
а помежду си те се често съгласуват.

МАРТИНА

И да се съгласуват, и спор да водят — зная,
че все ми е едно.

ФИЛАМИНТА *(на сестра си)*

Я спрете най-накрая!

(на мъжа си)

505 Ти няма ли да я изгониш най-подир?

КРИЗАЛ *(настрани)*

Ще я послушам май, за да настане мир...

(на Мартина)

Не я дразни. Излез. Послушай ме, Мартина!

ФИЛАМИНТА

Какво? Ти имаш страх от някаква слугиня
и ѝ говориш с глас почтителен и благ!

КРИЗАЛ

О, не! Излез навън!... Мартина, няма как.

СЕДМА СЦЕНА

Филаминта, Кризал, Белиза

КРИЗАЛ (на Филаминта)

Доволна си, че тя току-що си замина,
обаче аз не съм, защото без Мартина
тоз дом не ще е в ред и няма да блести,
а пък претекст дребнав пред нас изтъкна ти.

ФИЛАМИНТА

515 Ти искаш да държа прислужница такава!
Та тя ухото ми безспирно изтезава.
С порочно струпване на думи без резон
тя влиза във разрез с научния закон.
Нима с неправилни слова ще ни залива
520 и с изрази, дошли по вадата смрадлива?

БЕЛИЗА

Направо се потя да слушам нейна реч,
та даже и Вожла подлага тя на сеч,
от плеоназмите надигат се зловония,
а за слуха таз реч е пълна какофония.

КРИЗАЛ

525 Какво, че за Вожла нехаела тя, щом
изряден ред поддържа в моя дом!
Какво, че нямала представа от падежи,
нали е майстор на най-вкусните пълнежи!
Какво, че даден стил не ще тя разбере,
530 щом знае как месо да опече добре!
Не с издържан език, а с гозби преживява
човек, а пък Вожла не казва как те стават.
Един голям поет, вземи Малерб, Балзак^[4],

във кухнята би се държал като глупак.

ФИЛАМИНТА

535 Тоз груб и прост език така ни угнетява,
че от честта ни май и сянка не остава!

По земните блага недей се ти мами,
човече, своя дух нагоре устреми,
че тялото ти е пачавра най-нищожна

540 и аз се чудя как за някой е възможно
чак тъй да го цени. Нелепо би било.

КРИЗАЛ

Дори да беше то пачавра от зебло,
пак щях да го ценя. Аз съм самото тяло.

БЕЛИЗА

Но само чрез духа подем би то видяло.

545 Сред учения свят известно е навред,
че именно духът нас води ни напред,
че трябва с жизнен сок от висшата наука
да храним своя дух.

КРИЗАЛ

Аз възразил бих тука
и всеки друг човек би казал на ума си,
550 че с калпава храна поддържате духа си.
Не ви е еня хич, че някои са гладни.

ФИЛАМИНТА

Хич, еня, калпав! Теб ли чух с тез думи гадни?
Смърди на старо тоз език твой простоват...

БЕЛИЗА

Като сюртук, ушит от стар, мухлясал плат.

КРИЗАЛ

555 Уви, принуден съм таз маска най-накрая

да смъкна и съвсем открито да призная,
че вас за луди днес ви смятат в този град.

ФИЛАМИНТА

Какъв нелеп афронт!

КРИЗАЛ

Но, сестро, твоят брат
на теб говори! Уж не щете солецизми,
560 а пък и вашта реч е пълна с разни *изми*.
Аз книгите ви бих изхвърлил като тор,
освен Плутарх, че той ми служи за подпор,
защото е дебел. С наука да се перчат
в Сорбоната, а тук тези книги само пречат.
565 Свалете най-подир този ваш далекоглед
от покрива, че той навява страх навред.
Как виждате какво върху луната става
с тези джунджурии? Те не струват кош със плява.
Към своя дом завчас хвърлете взор поне
570 да видите кое е в ред и кое не.
Каква е ползата жената да изучи
какво, къде, защо, как точно ще се случи,
наместо да следи дали е в ред домът
и нейните деца дали добре растат?
575 Щом нужен е все пак подход академичен,
той нека води до живот икономичен.
Със основание са смятали дедите,
че много знание не трябва на жените.
И видимо било, че е умът им в ред,
580 щом те не бъркали наметка със жакет.
Без книги да четат, те сносно са живели
и домовете си грижливо са редели.
Не с книги, а с конци, с напръстник и игли
за щерките чеиз да нагодят могли.
585 А днешните жени съвсем се различават:
на тях им дай перо — писатели да стават.
Тъй плитко е за тях научното море,

като че всичко те разбират най-добре.
Във тайните се врат, с начетеност те грабват
590 и знаят всичко, но не туй, което трябва.
Разбрахте вече как Меркурий, Марс, Луната,
Венера и Нептун се движат в небесата,
а все ви е едно ще има ли обяд,
пък аз във тоз момент изпитвам вълчи глад.
595 Сега във моя дом, със цел да ви се нравят,
слугите ми дори на учени се правят,
умуват всички тук, приумици редят
и тъкмо на ума с това те най вредят.
Един се тъй зачел, че сосът загорял,
600 друг стих реди, пък аз си чакам изгладнял...
По примера ви те се водят, вас те слушат
и уж са ми слуги, ала на мен не служат.
От вредния бацил предпази се до днес
една слугиня — тя със преданост и чест
605 ми служеше, но бе прокудена насила,
защото със Вожла не се съобразила.
Та, сестро, знай, че туй докарва ме до бяс
(обръщам се сега към теб най-вече аз).
Латинският ви дух не ми се никак нрави,
610 а пък от Трисотен съм отвратен направо.
Той стихове плете и хвали ви със тях,
а всъщност, вярвай ми, че прави ви за смях.
Все глупост казва, щом отвори си устата,
и аз съм убеден, че хлопа му дъската.

ФИЛАМИНТА

615 Не чакай сваятна реч, ако умът е низък!

БЕЛИЗА

От набор атоми какъв дръвник излиза!
Ум плитък, съчетан от клетки простолюдни!
Нима такава кръв тече и в мен! Как трудно
живяла бих със таз убийствена представа!
620 Излизам на простор, че тук се задушавам.

ОСМА СЦЕНА

Филаминта, Кризал

ФИЛАМИНТА

Спри с упреците си, че вече прекаляваш!

КРИЗАЛ

Кой, аз ли? Е, добре, щом толкоз настояваш.
Изниква друг въпрос. От наште дъщери
голямата за брак не сеца се дори
625 и нейният стремеж към философско знание
предимно се дължи на твоят възпитание.
На Анриета май стремежът ѝ е друг —
в последно време тя мечтае за съпруг
и ние...

ФИЛАМИНТА

Вече в мен узря една идея
630 и знам, че туй ще е съвсем добре за нея.
Най-подходящ жених е явно Трисотен —
тоз, който в грехове безбройни е винен
и към когото ти не храниш уважение,
ала по тоз въпрос е важно мойто мнение.
635 Излишно би било да водиш с мене спор —
въпросът е решен и не търпи отпор.
Ти само запомни, че знам какво да сторя,
че с нашта дъщеря аз първа ще говоря —
не ще допусна друг да я разубеди,
640 така че ти сега при нея не ходи!

ДЕВЕТА СЦЕНА

Арист, Кризал

АРИСТ

Жена ти, брате мой, замина си. Май вече сте разговаряли?

КРИЗАЛ

Да, разговор протече.

АРИСТ

Какво се случи? Ти склони ли я все пак да се осъществи замисленият брак?

КРИЗАЛ

Не, не съвсем.

АРИСТ

Нима против е?

КРИЗАЛ

645

Май че не...

АРИСТ

Поколеба ли се?

КРИЗАЛ.

Не. Засега поне.

АРИСТ

Аз нищо не разбрах.

КРИЗАЛ

Тя има избор свой.

АРИСТ

И иска друг за зет?

КРИЗАЛ

Да, друг

АРИСТ

И кой е той?

КРИЗАЛ

Поетът Трисотен.

АРИСТ

Нима е този, дето
латински плямпа все?

КРИЗАЛ

650

Да. И реди куплети.

АРИСТ

И ти прие ли?

КРИЗАЛ

Как? Та туй било би грях...

АРИСТ

Какво й рече?

КРИЗАЛ

Аз нарочно замълчах,
за да си каже тя, че тайни мисли нямам.

АРИСТ

Мълча и се сдоби с предимство тъй голямо!
655 А за Клитандър ти отвори ли уста?

КРИЗАЛ

Не съм. Нали за друг ми заговори тя
и счетох за добре за него да си трая.

АРИСТ

На твойта сдържаност не се провижда краят.
Та как не те е срам, че тъй си мекушав?

660 Така си отстъпчив, че в мен извикваш гняв.
Та може ли мъжът жена си да остави
да има пълна власт и както ще да прави!

КРИЗАЛ

Ти много лесно тъй говориш, но кажи,
представяш ли си как раздорът ми тежи?
665 Аз искам в моя дом задружност, единение,
а пък жена ми все е в лошо настроение.
Най-малкият проблем я кара да ругае,
а след това тръби, че философка тя е.
Но правилото й богатството да мрази
670 от изблици на гняв не може я предпази.
Със хрумването й не се ли съгласиш,
вилнеенето й навеки ще търпиш.
Отвори ли уста, като от звяр треперя,
от страх не бих могъл место да си намеря.
675 Но длъжен съм, уви, на този демон аз
„душице“ „ангел мой“ да казвам час по час!

АРИСТ

Разбирам. В твоя страх аз, брате, виждам ясно
причината, че тя се разпорежда властно.
Безволев си... На туй крепи й се властта
680 и затова у вас е господарка тя.
Без ропот ти търпиш житейските несгоди,
а тя се хвали с власт и за носа те води.
А трябва, според мен, от теб поне веднъж
да чуе: „В този дом, госпожо, аз съм мъж!“

685 И глас да повишиш, така че да я сепнеш:
„Чуй, както искам аз, така ще е насетне!“
Как щерка си би дал във плен на лудостта,
царяща в твой дом? Къде ти е честта,
щом зестра ще дариш на някой скудоумен,
690 изперчил се тук-там с пет-шест латински думи?
А твоята жена нарича тоз педант
ту философ велик, ту несравним талант,
ту надарен поет със почерк безподобен,
а всъщност е един драскач най-долнопробен!
695 За смях и срам си ти със тоз характер мек.
Как може тъй страхлив да е един човек!

КРИЗАЛ

Ех, брате, ти си прав. У мене е вината.
Ще трябва да съм смел, да нямам страх в душата.

АРИСТ

Ти май го осъзна.

КРИЗАЛ

Да, срам изпитвам аз,
700 затуй че досега съм бил под женска власт.

АРИСТ

Добре го каза.

КРИЗАЛ

Бях използван от жена ми.

АРИСТ

Така е.

КРИЗАЛ

Явно, че добрякът сам се мами.

АРИСТ

На прав си път.

КРИЗАЛ

Но аз ще им докажа с чест,
че мойта дъщеря е моя и че днес
705 аз лично ще реша кого за мъж да вземе.

АРИСТ

Това е умен ход. И беше крайно време...

КРИЗАЛ

Да бе Клитандър тук!... Я в неговия дом
иди и му кажи при мен да дойде.

АРИСТ

Щом
тъй искаш, ще вървя.

КРИЗАЛ

Достатъчно търпях!
710 Ще се покажа мъж — особено пред тях.

[1] Вожла (Vaugelas) — френски граматик (1585 — 1650), който предлага реформа на езика. Б.пр. ↑

[2] Солецизъм — граматическа грешка. Б.пр. ↑

[3] Шайо и Отьой са квартали в Париж. ↑

[4] Става въпрос за поета Жан-Луи Гез дьо Балзак (1597 — 1654).
Б.пр. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Филаминта, Арманда, Белиза, Трисотен, Лепин

ФИЛАМИНТА

Е, хайде нека тук сега се настаним
да чуем стихове и да се насладим.

АРМАНДА

Как чаках този миг!

БЕЛИЗА

Ах, той дойде отново!

ФИЛАМИНТА *(на Трисотен)*

Извира рядък чар от всяко ваше слово.

АРМАНДА

715 Като балсам е то за нашите души.

БЕЛИЗА

То е упойващ химн за моите уши.

ФИЛАМИНТА

Превърнати сме в слух. Затуй не ни мъчете!

АРМАНДА

Побързайте.

БЕЛИЗА

И с тях ни радост доставете!

ФИЛАМИНТА

Дарете ни с куплет вълнуващ, дръзновен.

ТРИСОТЕН *(на Филаминта)*

720 Предлагам ви един отрок новороден,
госпожо, и дано ви трогне участта му.
Родих го тук — у вас — преди минути само.

ФИЛАМИНТА

Ах, толкова е мил! Та на кого ли син е!

ТРИСОТЕН

Щом ви харесва, той за ваш отрок ще мине.

БЕЛИЗА

Находчив ум!

ВТОРА СЦЕНА

Анриета, Филаминта, Арманда, Белиза, Трисотен, Ленин

ФИЛАМИНТА

725 Е-хей, защо ни отминаваш?

АНРИЕТА

Защото в тоз момент не ща да ви смущавам.

ФИЛАМИНТА

Ела и чуй какъв стих духовит кънти
и заедно със нас наслада усети.

АНРИЕТА

О, не, аз нямам нюх към този тип наслада,
730 а духовитостта съвсем не ми допада.

ФИЛАМИНТА

За малко спри все пак, че искам най-напред
да ти издам един значим за теб секрет.

ТРИСОТЕН *(на Анриета)*

Науката във вас не ще разпали жар,
достатъчно ви е, че имате свой чар.

АНРИЕТА

735 Грешите. Нямам днес аз никакво желание...

БЕЛИЗА

Но нека зачетем един отрок с внимание!

ФИЛАМИНТА *(на Ленин)*

Младежо, бързо тук столове донеси.

(Лакеят пада със стола)

Защо тъй падна? Ах, ах, колко тронав си!
Нали уж знаеш как да пазиш равновесие?

БЕЛИЗА

740 Не виждаш ли защо, ах, ти невеж обесник,
навири тук крака? На пода се оказваш,
когато центъра на тежестта не спазваш.

ЛЕПИН

Щом паднах, и разбрах защо така било...

ФИЛАМИНТА

Глупак!

ТРИСОТЕН

Добре че той не беше от стъкло!

АРМАНДА

Пак духовитост! Пак!

БЕЛИЗА

745 Та тя безспир извира.

ФИЛАМИНТА

Духовната храна кога ще се сервира?

ТРИСОТЕН

Обзети сте сега от щение голямо,
не ще го утоля с една октава само
и щом е всеки тук тъй много изгладнял,
750 аз бих я придружил със светски мадригал
и с порция сонет... Пред мен една принцеса
призна, че туй било храна деликатесна;
с със сол атическа тя тъй е овкусена,
че и от вас ще е високо оценена.

АРМАНДА

Не се съмнявам.

ФИЛАМИНТА

755

Я да чуем най-накрая.

БЕЛИЗА (*Всеки път, когато Трисотен се намери да чете, тя го прекъсва*)

Сърцето ми в екстаз изтръпва и не зная
защо ли чак така обайва ме стихът
и римите защо тъй галещо звучат.

ФИЛАМИНТА

Та как ще почне той, ако безспир говорим.

ТРИСОТЕН

Сонет...

БЕЛИЗА (на **АНРИЕТА**)

760

Ш-шт, племеннице!...

ТРИСОТЕН

*... НА ПРИНЦЕСА УРАНИЯ
(посветен на нейната треска)*

*С приспаната си предпазливост,
със почести като за цар
приехте като свой другар
жестокия си враг с вежливост.*

БЕЛИЗА

Какъв красив дебют!

АРМАНДА

765

Изкусно извъртян.

ФИЛАМИНТА

Във всеки стих блести големият талант.

АРМАНДА

Ах, колко красота в *приспана предпазливост!*

БЕЛИЗА

Как хубаво звучи да срещнеш *враг с вежливост!*

ФИЛАМИНТА

Приет като другар, със почести за цар —
770 от тез сравнения направо блика чар!

БЕЛИЗА

Да чуем по-нататък!

ТРИСОТЕН

*С приспаната си предпазливост,
със почести като за цар
приехте като свой другар
жестокия си враг с вежливост.*

АРМАНДА

Приспана предпазливост

БЕЛИЗА

Приехте враг с вежливост

ФИЛАМИНТА

Като другар, като за цар!

ТРИСОТЕН

*Ах, изгонете го веднага
от вашия апартамент,
защото този интервент
775 на смърт нелепа ви излага.*

БЕЛИЗА

По-бавно, моля ви, че дишаме едвам!

АРМАНДА

Да ви се възхитим възможност дайте нам!

ФИЛАМИНТА

Тез стихове като напитка непозната
проникват в мен и те упойват ми душата.

АРМАНДА

*Ах, изгонете го веднага
от вашия апартамент!*

780 Метафората тук съвсем добре звучи,
а пък в апартамент конкретика личи.

ФИЛАМИНТА

Ах, изгонете го веднага!
Ах, изгонете го! Как образен и сочен
е тоз императив! И извънредно точен!

АРМАНДА

Ами веднага — чуй как твърдо то кънти!

БЕЛИЗА

785 Това наречие и мене възхити.

АРМАНДА

Да имах този стил!

БЕЛИЗА

Тоз стих е цяла драма.

ФИЛАМИНТА

Въздействието му е толкова голямо!

АРМАНДА и БЕЛИЗА

Ах, ах!

ФИЛАМИНТА

Ах, изгонете го веднага!

Тук треската — тоз враг — на мушката е взет.
Какъв заряд е скрит в един-единствен ред!

Ах, изгонете го веднага!...

790 Туй *изгонете го* безкрайно много значи,
като че ще реши огромен брой задачи.
Ред — сякаш зареден със милион слова.

БЕЛИЗА

На многозначността е явен връх това.

ФИЛАМИНТА на Трисотен

Когато сложихте *ах, изгонете Го*,

795 разбихте ли, че не само едного
засегнала би таз енергия голяма,
таз сила на духа, каквато нийде няма?

ТРИСОТЕН

Хе-хе!

АРМАНДА

В ума ми е все *този интервент*,
натрапчив, досадлив, готов в един момент
800 на всеки да вреди, а всеки го приема.

ФИЛАМИНТА

След тез куплети — те са си една поема —
и за терцините е време според мен.

АРМАНДА

Я нека чуем пак за онзи *интервент*.

ТРИСОТЕН

Ах, изгонете го веднага!...

ФИЛАМИНТА, АРМАНДА и БЕЛИЗА
Веднага!

ТРИСОТЕН
от вашия апартамент.

ФИЛАМИНТА, АРМАНДА и БЕЛИЗА
Апартамент.

ТРИСОТЕН
Защото този интервент

ФИЛАМИНТА, АРМАНДА и БЕЛИЗА
Таз треска, този интервент

ТРИСОТЕН
На смърт нелепа ви излага.

ФИЛАМИНТА
Нелепа смърт...

АРМАНДА и БЕЛИЗА
Ах!

ТРИСОТЕН
Той ранг и доблест не зачита
805 *и на кръвта ви с яд налита.*

ФИЛАМИНТА, АРМАНДА и БЕЛИЗА
Ах!

ТРИСОТЕН
Тормози ви и нощ, и ден.
На баните го заведете
и без да бъде пощаден,
в дълбок басейн го удавете.

ФИЛАМИНТА

Какъв подем!

БЕЛИЗА

Възторг!

АРМАНДА

810

Умирам във екстаз.

ФИЛАМИНТА

Безбройни тръпки ме побиха в онзи час.

АРМАНДА

На баните го заведете.

БЕЛИЗА

И без да бъде пощаден.

ФИЛАМИНТА

в дълбок басейн го удавете.

Във банята го въведете,

в дълбок басейн го удавете.

АРМАНДА

Усещам прелестта на всяка ваша стъпка.

БЕЛИЗА

Във крак със вас и аз изпитвам чудна тръпка.

ФИЛАМИНТА

815 Аз рея се досущ като във райски кът.

АРМАНДА

Как чудно се върви в осеян с рози път!

ТРИСОТЕН

Сонетът според вас...

ФИЛАМИНТА

... е нещо съвършено.
Едва ли по-добро ще бъде съчинено!

БЕЛИЗА (*на Анриета*)

Как, племеннице, тоз шедьовър бележит
820 посрещаш с отегчен и безразличен вид?

АНРИЕТА

Знам, лельо, че наглед не всеки ни се нрави,
че голият стремеж голям поет не прави.

ТРИСОТЕН

Нима ви отегчих със този свой сонет?

АНРИЕТА

Не слушах.

ФИЛАМИНТА

Май дойде за епиграма ред.

ТРИСОТЕН

ЗА КАЛЯСКА

С ШАФРАНЕН ЦВЯТ,

ПОДАРЕНА НА МОЯ БЛИЗКА ДАМА

ФИЛАМИНТА

Заглавията ви са все необичайни.

АРМАНДА

И ни подготвят те за красоти омайни.

ТРИСОТЕН

Продаде ми Амур вериги твърде скъпи,

БЕЛИЗА, АРМАНДА, ФИЛАМИНТА

Ах!

ТРИСОТЕН

*за тях пари, имот най-щедро му отстъпих.
Когато видиш таз каляска,
която тъй от злато бляска,
че храни гордостта на моята Лаис^[1]*

830 *и буди завистта на не един маркиз,
не казвай ти, че тя е с цвят шафранен —
туй е цветът на моето имане.*

ФИЛАМИНТА

На моята Лаис... Безспорен ерудит!

БЕЛИЗА

Този образ е за мен направо знаменит.

ТРИСОТЕН

*Когато видиш таз каляска,
която тъй от злато бляска,
че храни гордостта на моята Лаис
и буди завистта на не един маркиз,*

835 *не си мисли за туй, че тя е с цвят шафранен,
а че я заплатих със своето имане.*

АРМАНДА

Ах, неочакван край във безподобен стил!

ФИЛАМИНТА

Такъв изтънчен вкус кой друг е проявил?

БЕЛИЗА

*не си мисли за туй, че тя е с цвят шафранен,
а че я заплатих със своето имане.*

Ах, чуйте как звучат шафранен и имане!

ФИЛАМИНТА

Дали аз още щом със вас се запознах,
840 от вашия талант така пленена бях?
Със проза и със стих от раз ме завладяхте.

ТРИСОТЕН

Мадам, и вие сте голям творец. Да бяхте
прочела някой ред, за да се възхитим.

ФИЛАМИНТА

Ех, аз не съм поет, но имам план любим,
845 по който се твори във нашта Академия.
Признавам си пред вас, че там ми е големият
стремеж... Към шест глави до днеска се събират.
И Платон в своята *Република* третира
отчасти този въпрос. Пред мен стои целта
850 да бъде той решен във своята пълнота,
защото от мъже със аргументи смътни
на куп съмнения подложен е духът ни.
И аз ще отмъстя на тез, които искат
жените да стоят в позиция по-ниска,
855 отнемат на ума духовните лъчи,
та в делнични неща да се ограничи.

АРМАНДА

Във нашите души обида се надига,
защото те твърдят, че разумът ни стига
едва дотолкоз, че с успех да изберем
860 пола, манто, жакет и тоалетен крем!

БЕЛИЗА

Не бива да търпи умът ни срамен гнет,
а трябва да твори свободно занапред!

ТРИСОТЕН

Към всички дами аз държа се с уважение

и ако взорът им в мен буди възхищение,
865 най-много ги ценя, щом имат интелект.

ФИЛАМИНТА

И затова към вас изпитваме респект.
Но ред умници днес надменно ни презират
и полът ни на тях дължи да демонстрира,
че има много ум и в женската глава,
870 че можем да градим научни общества,
сами по правила безупречни да съдим
и да не се делим, а заедно да бъдем;
с красив, изискан стил, с експерименти, годни
да вникнем в същността на тайните природни,
875 да си сътрудничим със школи — не с една,
а с много, ала без да вземаме страна.

ТРИСОТЕН

За мен най-висш подход е перипатетизмът^[2].

ФИЛАМИНТА

В абстрактните неща връх взема платонизмът.

АРМАНДА

За мене Епикур е база за прогрес.

БЕЛИЗА

880 За атомите аз чета със интерес
и вниквам с лекота във фината материя,
но вакуумът е чудовищна мистерия.

ТРИСОТЕН

Ценя Декарт, затуй че пише за магнита.

АРМАНДА

За странни светове...

ФИЛАМИНТА

И те при нас долитат...

АРМАНДА

885 И за вихрушките... Горя от нетърпение
да се обезсмъртим с научно достижение!

ТРИСОТЕН

Природата не ще ви много затрудни
и вашият успех ще е въпрос на дни.

ФИЛАМИНТА

Ще кажа без хвалба, че аз видях наскоро
890 върху луната как се движат лунни хора.

БЕЛИЗА

Там хора не открих, обаче пък съзрях
камбанарии... И съм сигурна за тях.

АРМАНДА

Стих, физика, морал, език и политика —
все по-дълбоко в тях умът ни днес прониква.

ФИЛАМИНТА

895 Аз на морала си отдавам любовта —
подобно на цял ред таланти в древността.
Но стоицизмът си остава, без съмнение,
най-мъдрото и най-прекрасното учение.

АРМАНДА

Добрите правила в езика ни съвсем
900 не стигат и държим и нови да внесем,
понеже всички нас, особено мен лично,
враждебност ни обзе — естествена, логична —
към множество слова — глаголи, имена,
звучащи недобре. Във нашата страна
905 ще трябва срещу тях безмилостни присъди
да издадем и те низвергнати да бъдат.

На форумите си ще трябва да решим
от книгите да ги навеки отстраним.

ФИЛАМИНТА

Най-главният проект на нашата наука,
910 със който са сега съгласни всички тука,
защото той престиж и слава би ни дал
и в бъдещето би го всеки оправдал,
цели да отстрани онези мръсни срички,
които будят днес презрение у всички.
915 От дълги векове глупаците със тях
играят си така, че будят блудкав смях;
те извор са на куп двусмислици, които
засягат скромността и сваяна на жените.

ТРИСОТЕН

Събужда интерес проектът според мен.

БЕЛИЗА

920 Той с несъмнен успех ще бъде претворен.

ТРИСОТЕН

И явно ще даде чудесни резултати.

АРМАНДА

Закони ще ковим, ще станем магистрати
и стих, и проза нам ще бъдат подчинени!
Единствено от нас и наши приближени
925 словесните творби ще се претеглят свише,
ще съдим ние кой по правилата пише.

ТРЕТА СЦЕНА

Лепин, Трисотен, Филаминта, Белиза, Арманда, Анриета, Вадиус

ЛЕПИН

Мъж в черно е дошъл, на вид изискан, чинен
и да говори с вас би искал, господине.

ТРИСОТЕН

Приятел ми е той — млад учен преуспял.
930 Да има среща с вас той много би желал.

ФИЛАМИНТА

Добре ще е дошъл сред нас. В момента даже
готови сме талант и ум да му покажем.

(на Анриета, която се готви да излезе)

Е-хей, нали на теб ти казах току-що,
че нужна ще си ми след малко!

АНРИЕТА

Но защо?

ФИЛАМИНТА

935 Ще разбереш. Ела, че ученият иде.

ТРИСОТЕН

Ах, ето госта — той изгаря да ви види.
Представям го пред вас без страх, защото знам,
че той не е профан, че е талант голям,
че геният събрат във него ще открие.

ФИЛАМИНТА

940 Не се съмнявам, щом представяте го вие.

ТРИСОТЕН

Във Франция днес той като класик твори
и гръцки като грък е овладял дори!

ФИЛАМИНТА

И гръцки, сестро, да, и гръцки даже знае!

БЕЛИЗА

Ах, Анриета, да, и гръцки!

АРМАНДА

Дар това е.

ФИЛАМИНТА

945 На гръцкия език безспирно се люблювам,
затуй не бих могла да не ви разцелувам.

Той целува трите дами, но Анриета се отдръпва.

АНРИЕТА

Простете, моля ви, но гръцки не владеея.

ФИЛАМИНТА

Пред гръцките творци аз тъй благоговеея!

ВАДИУС

В желанието си да ви окажа чест,
950 госпожо, да не би да ви попречих днес
да разговаряте по свой проблем пореден?

ФИЛАМИНТА

Не, с нищо гръцкият не може да е вреден.

ТРИСОТЕН

И в проза, и във стих вълшебства гостът прави
и радост би могъл сега да ни достави.

ВАДИУС

955 Най-лошо би било, ако един поет
със своите творби натрапва се навред:
във кралския дворец, в градини, на банкети
безспирно да чете омръзващи куплети.
На всички би могъл безкрай да досади —

960 това е все едно тамян да им кади,
Особено пък щом си стиховете срича,
на мъки всеки път слушателя обрича.
Не съм тъй глупав аз, ни толкоз упорит.
Във Гърция един мислител бележит
965 вменявал сдържаност и такт на мъдреците,
за да не си четат до втръсване творбите.
За млади влюбени поемка аз съставих
и питам се дали на вас ще се понрави.

ТРИСОТЕН

От вашите творби не зная по-добри.

ВАДИУС

970 Най-чист девичи чар във вашите цари.

ТРИСОТЕН

У вас стихът лети с подбор от думи красни.

ВАДИУС

И патосът при вас, и етосът са ясни.

ТРИСОТЕН

В еклогите си със стила си знаменит
засенчвате дори Вергилий, Теокрит.

ВАДИУС

975 А одите ви с дух такъв ни завладяват,
че кой би дръзнал вас с Хораций да сравнява?

ТРИСОТЕН

Та кой друг по̀ блести с любовни канцонети?

ВАДИУС

Най-хубави за мен са вашите сонети.

ТРИСОТЕН

Кой друг поет с рондо тъй би ни завладял?

ВАДИУС

980 А кой предложил би по-хубав мадригал?

ТРИСОТЕН

Беспорен факт е, че сте майстор на балади.

ВАДИУС

Съзвучията ви са извор на наслади.

ТРИСОТЕН

Във Франция дано ви всеки оцени!

ВАДИУС

Дано спечелите престиж в безброй страни.

ТРИСОТЕН

985 Ще ходите навред в каляска златна само.

ВАДИУС

А вас ще зачетат със статуя голяма.

Хм, аз балада бих довел до ваше знание.

ТРИСОТЕН

Ами сонетът за принцесата Урания,
познат ли ви е той?

ВАДИУС

Да, завчера го чух —

990 подобно нещо май дойде до моя слух.

ТРИСОТЕН

А знаете ли кой написал е творбата?

ВАДИУС

Не знам, но според мен е доста простовата.

ТРИСОТЕН

Пък у мнозина тя извиква възхищение.

ВАДИУС

А пречи ли това да имам свое мнение?

995 Ако го бяхте чел, съгласен ще сте с мен.

ТРИСОТЕН

Не бих могъл в това да бъда убеден.

Та на такъв сонет малцина са способни.

ВАДИУС

Ах, да не дава Бог да съчиня подобни!

ТРИСОТЕН

Твърдя, че по-добър не е познат у нас,

1000 а доводът ми е, че авторът съм аз.

ВАДИУС

Нима?

ТРИСОТЕН

Да.

ВАДИУС

Как така? Тук явно има грешка.

ТРИСОТЕН

От мнението ви ми стана много тежко.

ВАДИУС

При слушането май разсеян аз съм бил
или четящият го е изопачил.

1005 Но нека прочета аз своята балада.

ТРИСОТЕН

Баладата на мен съвсем не ми допада.
Не е на мода тя, излъчва мирис стар.

ВАДИУС

Ала мнозина днес откриват в нея чар.

ТРИСОТЕН

И въпреки това на мен не ми се нрави.

ВАДИУС

1010 Но мнението ви не я по-лоша прави.

ТРИСОТЕН

Педанти като вас въздигат я до Бога.

ВАДИУС

А хора като вас намират я убога.

ТРИСОТЕН

Приписвате на друг вкуса си извратен.

ВАДИУС

Дефекта си защо прехвърляте на мен?

ТРИСОТЕН

1015 Я стига бе, цапач, прахосващ мастилата!

ВАДИУС

А ти, драскач неук, си срам за занаята!

ТРИСОТЕН

Словесен вехтошар си ти и плагиат!

ФИЛАМИНТА

Но, господа, какъв е тоз език зъбат?

ТРИСОТЕН

На Атина и Рим — на техните поети —

1020 върни туй, дето им безскрупулно отне ти!

ВАДИУС

Ще трябва от Парнас да искаш прошка ти,
че на Хораций тъй стиха осакати!

ТРИСОТЕН

Последният ти том бе истински провал.

ВАДИУС

Издателят ти май от теб се разболял.

ТРИСОТЕН

1025 На мойто реноме не можеш нищо стори.

ВАДИУС

Май ти при сатирик попаднал бе наскоро.

ТРИСОТЕН

И ти.

ВАДИУС

Но аз все пак съм удовлетворен,
че той почтително отнася се към мен.
Един път редом със писатели прочути
1030 и мен засегна той, но не с нападки люти.
А тебе те е взел на прицел — та нали
насочва все към теб той своите стрели!

ТРИСОТЕН

Нападайки все мен, той всъщност чест ми прави,
а знае, че със теб най-лесно ще се справи,

1035 използвайки стрела един-единствен път,
че да те удря пак не чини си трудът.

А в мене вижда той все пак голям съперник
и преценява сам, че сили извънмерни
му трябва срещу мен за сетния двубой,
1040 без да е убеден, че той ще е герой.

ВАДИУС

От моя стих личи, че аз не съм любител.

ТРИСОТЕН

А пък от моя стил — че аз съм ти учител.

ВАДИУС

Ти с проза и със стих как би се мерил с мен?

ТРИСОТЕН

Ответ ще ти даде издателят Барбен.

(Вадиус излиза)

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Трисотен, Филаминта, Арманда, Белиза, Анриета

ТРИСОТЕН

1045 Понеже гневен бях, госпожо, извинете:
в подкрепа бях на вас във връзка със сонета,
заради който чух такива остроти.

ФИЛАМИНТА

О, нека занаят туй да не ви гнети!
Но напоследък друг проблем ме занимава.
1050 Аз, Анриета, със тревога си задавам
един въпрос: защо умът ти не блести?
Ала измислих как да блеснеш с ум и ти.

АНРИЕТА

От грижите ви аз не се нуждая днес,
тоз разговор у мен не буди интерес.
1055 Излишно ще да е ума си да налягам,
щом на душата ми по-прост живот приляга.
Да блесна с ум — такъв план нямам във главата.
Какво, че някои за глупава ме смятат?
С по-прости думи бих желала да си служа
1060 и педантичен стил съвсем не ми е нужен.

ФИЛАМИНТА

Признавам, че афронт по-тежък аз не знам!
Та как да понеса тоз незаслужен срам?
Красивото лице е крехко украшение,
привременен цветец, моментно озарение
1065 за кожата ти — то е само външен вид.
Единствено духът е траен, вековит.
Държах да ти придам изтънченост такава,

с каквато своите дни човекът надживява,
към знанието в теб стремеж да се роди,
1070 научни образци умът ти да гради —
туй, към което цял живот съм се стремила.
И тъкмо затова аз вече съм решила
тоз учен господин да стане твой съпруг —
най-подходящ за теб е той и никой друг.

АНРИЕТА

За мен ли?

ФИЛАМИНТА

1075 Да. Ах, как ти глупостта личи!

БЕЛИЗА (На Трисотен)

Навярно за съвет ме питате с очи.
Добре! Отдайте й сърцето си, което
на мен принадлежи. Дано ви е късметът
във този брак, дано да бъде сполучлив!

ТРИСОТЕН

1080 Как мога да предам доколко съм щастлив!
Наистина е туй голяма чест за мен.

АНРИЕТА

Но, господине, тоз въпрос не е решен.
Не бързайте...

ФИЛАМИНТА

Защо така ти реагираш?
А знаеш ли, че аз?... Я засега на мира
1085 да я оставим... Все ще поумнее тя.

ПЕТА СЦЕНА

Анриета, Арманда

АРМАНДА

Ти трябва да цениш добре грижливостта
на мама — виж с какъв младеж те тя сгодява.

АНРИЕТА

Щом толкоз е добър, вземи го ти тогава!

АРМАНДА

За мене не мисли, по теб му е меракът.

АНРИЕТА

1090 Отстъпвам го на теб, нали си моя така.

АРМАНДА

Ако желаех брак тъй, както ти, веднага
приела бих — защо е нужно да отлагам?

АНРИЕТА

По учени глави ако си падах аз,
тоз избор и за мен добър би бил тогаз.

АРМАНДА

1095 Различни сме, без спор, ала това не значи
родителите си надлежно да не тачим.
Дотолкоз силна е на майка ни властта,
че ти напразно си показваш дързостта...

ШЕСТА СЦЕНА

Кризал, Арист, Клитандър, Анриета, Арманда

КРИЗАЛ

Я, щерко, тук ела, свали таз ръкавица,
1100 на този господин ти протегни десница,
за него отвори душата си и тук —
пред всички приеми да бъде твой съпруг!

АРМАНДА

Към него ти била симпатията значи...

АНРИЕТА

Родителите си налага се да тачим,
1105 а от баща си чух уместно предложение.

АРМАНДА

Но и на майка ни дължиш ти подчинение!

КРИЗАЛ

Какъв е този спор?

АРМАНДА

Изпитвам опасение,
че вие с майка ни сте на различно мнение,
защото друг съпруг...

КРИЗАЛ

Млъкни, глупачко! Доста!
1110 При майка си иди, щом тъй ще философстваш,
и в работите ми не се намесвай ти!
За плановете ми все пак й събщи,
но да не идва тук — не ща да ми опява!

Е, хайде!

АРИСТ

Явно, че неща чудесни стават.

КЛИТАНДЪР

1115 Ах, колко съм щастлив! Излезе ми късметът!

КРИЗАЛ

Сега се за ръка хванете и идете
във стаята й. Как опива нежността!

И моето сърце дори се разтуптя.

Усещам как във мен напират сили нови

1120 при спомените ми за първите любови.

[1] Гръцка куртизанка от V в. пр.Хр. (Б.пр.) ↑

[2] Идва от гръцкия глагол peripatein (разхождам се). Аристотел е размишлявал, разхождайки се. Оттам идва и този термин. Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Арманда, Филаминта

АРМАНДА

И за момент дори не колеба се тя,
показвайки си уж пред нас послушността.
Баща ни своя план едва-едва изрече
и в същия миг тя сърцето си обрече,
1125 за да даде отпор на твоето решение,
а не че татко ѝ внуши туй поведение.

ФИЛАМИНТА

О, тя ще разбере зарад това деяние
на кой от нас дължи респект и послушание
и кой командва тук. В човешките дела
1130 духът по-важен е от тленните тела.

АРМАНДА

Тя трябваше все пак до теб да се допита.
А този господин как може да разчита
твой зет да стане, щом е груб и неумел?

ФИЛАМИНТА

Фактически далеч е той от своята цел.
1135 Аз мислех, че на теб харесва поначало,
а той излезе прост, невеж и недодялан.
Макар да знае, че стихът е моя страст,
не пожела и ред да му цитирам аз.

ВТОРА СЦЕНА

Клитандър, Арманда, Филаминта

(Клитандър влиза и слуша, без да е забелязан от другите)

АРМАНДА

На твое място аз не бих във никой случай
1140 приела с нея той законен брак да сключи.
Мен някой може би упрекнал би ме днес,
че аз говоря тъй от личен интерес,
че гоня мъст, затуй че той ми изигра
лош номер с помощта на моята сестра.
1145 Бидейки с крепък дух, на никаква уловка
не ще се аз поддам — нали съм философка
и философски път ще следвам в този свят.
Но се оказва, че той прави ти на яд
и ти на този план ще трябва да попречиш,
1150 че той и без това не ти харесва вече.
А мен ме хваща яд, защото тоз субект
не се държи към теб със нужния респект.

ФИЛАМИНТА

Глупак!

АРМАНДА

Макар че ти се увенча със слава,
той всеки твой успех от завист премълчава.

ФИЛАМИНТА

Нахал!

АРМАНДА

1155 Аз твоите поеми превъзходни

чета за дваисти път, а тоя за негодни
ги смята.

ФИЛАМИНТА

Чист простак!

АРМАНДА

Начесто досега
със тоя дебелак сме имали кавга.

КЛИТАНДЪР

Госпожо, моля ви, бъдете милостива,
1160 признайте, че не сте към мене справедлива!
Нима ви сторих зло и бях ли непочтен,
та с тъй цветист език говорите за мен?
Защо е тоз стремеж да ме унищожите,
а и на други яд към мене да внушите?
1165 Това, което чух, е пълно с гняв злоблив —
бъдете съдник мой, но съдник справедлив!

АРМАНДА

О, щом твърдите, че изпитвам гняв към вас,
то много лесно бих го оправдала аз.
В нас първата любов с такъв свещен плам грее
1170 и нашите души тъй силно тя владее,
че жертвал би човек живота си дори,
ала не би желал в друг пламък да гори.
Невярното сърце е урод неморален,
а леката любов — порок маниакален.

КЛИТАНДЪР

1175 Защо невярност ми приписвате, госпожо?
Надменността ви таз промяна ми наложи.
Не виждах изход друг — затуй се примирих;
вината е във вас, ако ви огорчих.
От прелестта ви бе сърцето ми пленено
1180 и две години плам по вас гореше в мене.

Заради този плам със себеотрицание
на вас си посветих аз цялото внимание.
Желанията ми не срещнаха ответ
във вашата душа, студена като лед.
1185 Отблъснахте ме... Аз към друга се обърнах.
Та имам ли вина, че ви така отвърнах?
Сърцето ми само не тръгна си от вас:
изгонен бях — затуй отдалечих се аз.

АРМАНДА

Какъв ответ да дам на вашето желание,
1190 когато всъщност то било би поругание
на мойта чест? Та аз очаквам чистота
в сърдечния стремеж към любовта-мечта.
Възможно ли ви е да мислите за мен,
но да ви е духът от страст освободен?
1195 Търсете елексир в съюза на сърцата,
но не допускайте намеса на телата!
Защо при вас е все тъй груба любовта,
защо обвързва се с материята тя?
Защо, за да гори любовен плам в сърцето,
1200 на вас е нужен брак и всичко туй, с което
ще ви обвърже той? Нали ще пресуши
пожарът на плътта красивите души!
Сърцата свързват се от чист любовен пламък,
разпаленост и страст в копнежите им няма
1205 и този плам е чист като небесен огън.
Останалото е противно и убого.
При този пламък ти въздишаш с облекчение
и той предпазва те от всяко низко щение.
В теб ражда се любов заради любовта
1210 и място няма там за скверните неща.
Копнежът към духа така се устремява,
че плътското съвсем остава във забрава.

КЛИТАНДЪР

Госпожо, явно съм създаден поначало

не само със душа, а също и със тяло;
1215 и въобще не знам как бих ги разделил.
На туй изкуство аз не съм се посветил,
с таз философия не съм от Бог дарен
и тяло, и душа са неразделни в мен.
Най-висши според вас са чувствата, които,
1220 пречистени от страст, стремят се към душите.
Тез свързани сърца, от нежност окрилени,
и тези пориви, от сласт освободени,
са твърде фини — те не са за моя свят.
Нали твърдите ми, че бил съм грубоват.
1225 Аз цял съм в любовта, напълно се раздавам
и бих желал любов в ответ да получавам.
Кой някаква вина във мене би открил?
За чувствата ви аз не бих ви укорил,
ала светът върви по моята метода
1230 и бракът и сега е все така на мода.
Та аз за тоз съюз безкористен и драг,
госпожо, мислех си и ви предложих брак.
Постъпих честно с вас и въобще не виждам
във случая това защо ще ви обижда.

АРМАНДА

1235 Е, господине, щом чак толкоз се стремите
таз груба сладна жад чрез мен да утолите,
щом трябва според вас яремът на плътта
да бъде сигурен гарант за верността,
и щом получа аз от мама разрешение,
1240 умът ми би приел това ви предложение.

КЛИТАНДЪР

Не, късно е, Мадам, местото е заето
и аз не ща да си развалям реномето.
Не бих обидил таз, която най-учтиво
спаси ме в свой приют от вашта горделивост!

ФИЛАМИНТА

1245 Разбирам, че на вас брак с друга обещан е,
ала без мене той не би могъл да стане.
Не знаете ли кой се разпорежда тук?!
За Анриета аз предвиждам друг съпруг.

КЛИТАНДЪР

Но този избор ваш, това ви намерение,
1250 госпожо, са за мен голямо унижение.
Обидно ще ми е драскачът Трисотен
във случая да си съперничи със мен.
Възторгва ви един мъж, уж със ум висок,
ала той всъщност е мой конкурент убог.
1255 Тоз век с вкуса си лош за гении представя
мнозина под предлог, че с ум голям се славят,
но Трисотен таквиз е строфи наредил,
че аз не знам кого с какво би заблудил —
освен вас, всеки друг го точно преценява.
1260 Десетки пъти аз учуден съм оставал,
че негови творби обсипвате с похвали.
Да бяха ваши те, май бихте си мълчали.

ФИЛАМИНТА

Ако с това око днес виждате го вие,
по друг, по свой модел за него съдим ние.

ТРЕТА СЦЕНА

Трисотен, Арманда, Филаминта, Клитандър

ТРИСОТЕН

1265 Дойдох да ви предам голяма новина —
избягнахме таз нощ най-страшната злина:
един друг свят покрай земята е преминал
и скоро след това във вихър се е сринал.
Да бе се срещнал той със нашата планета,
1270 тя щеше на мига да стане на парчета!

ФИЛАМИНТА

О, нека за това да не говорим днес,
у господина туй не буди интерес;
невежеството май над всичко той най тачи
и явно го гнусят научните задачи.

КЛИТАНДЪР

1275 Това, което чух, изисква уточнение,
госпожо. Да, у мен извикват отвращение
науката, духът — та те вредят дори.
По същността си те остават си добри,
но аз за себе си избрах да съм невеж,
1280 а не да се числя към учената гмеж.

ТРИСОТЕН

Но аз не виждам как със своите въпроси
една наука нам вреда и зло ще носи.

КЛИТАНДЪР

Не ща да водя спор, но фактът си е факт,
че не един умник превръща тя в глупак.

ТРИСОТЕН

Това е парадокс.

КЛИТАНДЪР

1285 Дали е интересно
не знам, но бих могъл да го докажа лесно.
И основания не трябва този път,
понеже дните ни от примери гъмжат.

ТРИСОТЕН

Със примери не се постига обобщение.

КЛИТАНДЪР

1290 Но аз ще подкрепя с тях своето твърдение.

ТРИСОТЕН

Съмнявам се, че те мен днес ще убедят...

КЛИТАНДЪР

Нима? Та те ще ви очите избодат.

ТРИСОТЕН

Невежеството е родило на земята
глупаци, а не е в науката вината.

КЛИТАНДЪР

1295 Да си невеж глупак е зле във всеки случай,
но най-голям глупак е глупавият учен.

ТРИСОТЕН

Твърденията ви са лесно оборими —
та глупав и невеж за мен са синоними.

КЛИТАНДЪР

Но глупав и педант така се доближават,
1300 че във един контекст се те употребяват.

ТРИСОТЕН

Но при глупака най изпъква глупостта.

КЛИТАНДЪР

А според мен тя най личи в учеността.

ТРИСОТЕН

Науката все пак безспорна стойност има.

КЛИТАНДЪР

В главата на глупак тя става нетърпима.

ТРИСОТЕН

1305 В невежеството чар ли има според вас,
та браните го чак с такава силна страст?

КЛИТАНДЪР

Откакто с учени глави във близост бях,
в невежеството аз безспорен чар видях.

ТРИСОТЕН

За тези учени човек установява,
1310 че те са над онез, които приближават.

КЛИТАНДЪР

Да, тези учени все нещо утвърждават,
но ето че онез не се с тях съгласяват.

ФИЛАМИНТА

Но, господине, май...

КЛИТАНДЪР

Госпожо, господинът
във доводите си е явно ненадминат.
1315 Атаките му са тъй силни, че спасение
все пак намерил бих, уви, чрез отстъпление.

АРМАНДА

Но репликите ви са пълни със обида.

КЛИТАНДЪР

Щом меси се и друг в този спор, ще си отида.

ФИЛАМИНТА

Такива спорове нерядко се налагат,
1320 ала те личността не бива да засягат.

КЛИТАНДЪР

Но аз не знам какво обижда го сега —
французите все пак разбират от шегата.
Към него неведнъж са пускали стрели
но с лаврите си той парира ги, нали?

ТРИСОТЕН

1325 Не чудя се, че в тази напрегната разправа
този дързък господин свой възглед защитава.
Той в дворцови среди е свикнал да кръжи,
понеже на духа там никой не държи.
Невежеството там от хора най-отбрани
1330 подкрепя се — затуй и той безспир го брани.

КЛИТАНДЪР

Защо е тази злост към бедния ни двор?
Той толкоз е злочест, защото вие в хор
нападате го със куплети ядовити;
за лошия му вкус безсрамно го вините
1335 и го упрекувате (в туй търсите утехи),
че уж виновен бил за вашите неуспехи.
И тъй като, сеньор, респект дължа ви аз,
съвети ще ви дам, и то с най-искрен глас:
към двора занаят си тона посмекчете
1340 и с остротите си най-сетне престанете;
недейте смята, че от разум са лишени
придворните среди със своите приближени;

със своя дворцов дух те винаги държат
с изискан вкус да се пред всички отличат.

1345 Със светския си ум придворните таланти
не ще отстъпят пред уж учени педанти.

ТРИСОТЕН

Изискан вкус!... Какви ефекти той постига?

КЛИТАНДЪР

Но кой пък би твърдял, че нещо не му стига?

ТРИСОТЕН

А кой ще отрече, че в знанието днес

1350 Балдус и Разиус^[1] за Франция са чест;
макар да имат куп заслуги тези хора,
напук на тях, уви, не ги зачита дворът,

КЛИТАНДЪР

От скромност ли не си признавате, че страда
и вашата душа, че нямате награда?

1355 Щом тези учени са толкова умели,
то Франция от тях какво ли ще спечели?
Кажете, кой каква е ценност сътворил,
та кралят им е крив, че бил ги подценил?
Талантът им уж бил признат нашир и длъж,
1360 а дворът не ги бил похвалил ни веднъж!

Нуждае ли се той от техните писания
и нашата страна — от техните познания?

Защо си мислят те със своя ум оскъден,
че опусът им щом подвързан с кожа бъде,

1365 ще станат на мига влиятелни персони,
ще упражняват власт над кралските корони,
че дарове безброй към тях ще завалят,
щом страниците им едва прошумолят,
че работата им ще е възвеличена

1370 и че ще впери взор в тях цялата вселена,
че те в науката ще блеснат с лъч неземеи,

щом знаят кой какво е казал преди време,
щом тридесет лета напъргали са взор
по цели нощи те, за да си дават зор
1375 латинския да си набият във главите,
пролуки да съзрат на гръцкия в мъглите,
та в прашните книжа богатства да откриват...
Те в знанието си се шеметно опиват
и с туй се славят тез бърбуривци безподобни:
1380 те нямат светски ум и май не са способни,
освен да вдигат шум, да дрънкат за наука,
да предизвикват смях и да насаждат скука.

ФИЛАМИНТА

Каква несдържаност! Защо се горещите?
Природния си гняв защо не укротите?
1385 Нима съперникът във вас е уязвен?

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Жюлиен, Трисотен, Филаминта, Клитандър, Арманда

ЖЮЛИЕН

Госпожо, учен млад при вас бе този ден
(за мене чест е, че в дома му съм слуга),
та с негово писмо пристигам тук сега.

ФИЛАМИНТА

Каквото и да е писмото, туй нахално
1390 нахълтване при нас съвсем не е похвално.
Дискусията ни така се наруши.
Тук гости влизат, но ако им разреши
слугата. Да не се туй случва втори път!

ЖЮЛИЕН

Ще си запиша, че такъв е тук редът.

ФИЛАМИНТА *чете:*

Госпожо, Трисотен се е похвалил, че ще се ожени за дъщеря ви. Уведомявам ви, че неговата философия е насочена единствено към вашите богатства, и смятам, че не бива да се сключва този брак, преди да сте прочели стихотворението, което пиша срещу него. Преди да сте получили неговия портрет, в който той ще бъде представен във всичките му краски, ви изпращам книги на Хораций, Вергилий, Теренций и Катул, в полетата на които ще видите отбелязани всички пасажки, които той е откраднал.

ФИЛАМИНТА *продължава.*

1395 Не знам защо с тоз брак, тъй сгоден според мене,
спечелих врагове, които са решени
да сторят всичко, но да ме разубедят
и моя хубав план с това да провалят.

Гнети ги завистта. Но нека знаят вече,
1400 че тъй ще ускорят туй, на което пречат!
Приятелю, сега обратно се върнете
при своя господар и го уведомете,
че тъй като държа на неговото мнение,
без колебание взех твърдото решение
1405 да стане Трисотен мой зет до тази вечер.
А вие господин Клитандър, сте ни вече
добър приятел и затуй ви каня аз
на този тържествен акт да бъдете със нас.
Нотариус тозчас, Арманда, поканете
1410 и вашата сестра за всичко известете.

АРМАНДА

На своята сестра не трябва вест да нося;
за този господин тъй важен е въпросът,
че щом ѝ извести какво този ден ще става,
ще ѝ даде съвет да бъде твърдоглава.

ФИЛАМИНТА

1415 Ще видим скоро кой над нея има власт,
ще я предупредя, че има дълг към нас.

Излиза.

АРМАНДА

Изпитвам страх голям аз, драги, че едва ли
ще стане днес това, което сте желали.

КЛИТАНДЪР

Госпожо, ще вървя да сторя туй, което
1420 не ще ви капка страх остави във сърцето.

АРМАНДА

Ще ми е жал, ако на вас не провърви.

КЛИТАНДЪР

То с жал или без жал ще се осъществи.

АРМАНДА

Разбира се, че не.

КЛИТАНДЪР

И аз съм убеден,
че в случая от вас ще бъда подкрепен.

АРМАНДА

1425 Подкрепа без проблем ще ви окажа аз.

КЛИТАНДЪР

И цял живот ще съм признателен на вас.

ПЕТА СЦЕНА

Кризал, Арист, Анриета, Клитандър

КЛИТАНДЪР

Ах, господине, ах, каква съдба ужасна!
С предвиждания брак, уви, не е съгласна
съпругата ви. Тя на Трисотен държи.

КРИЗАЛ

1430 Но откога този план в главата ѝ кръжи?
Защо ли Трисотен за зет тя предпочита?

АРИСТ

Дали понеже той латински рими сплита,
тя смята, че това решаващ плюс е вече.

КЛИТАНДЪР

И иска този брак да стане тази вечер.

КРИЗАЛ

Как? Тази вечер?

КЛИТАНДЪР

Да.

КРИЗАЛ

1435 Таз вечер аз, напук
на нея, като зет ще ви приема тук.

КЛИТАНДЪР

За сключването му нотариус тозчас
ще кани.

КРИЗАЛ

Всъщност той по-нужен е на нас.

КЛИТАНДЪР

И от сестра си тя ще трябва да научи,
1440 че майка ѝ държи брак още днес да сключи.

КРИЗАЛ

Но тук командвам аз и дъщеря ми друг —
по-свестен кандидат ще вземе за съпруг.
Щом те напук на мен решения ще взимат,
ще ги науча аз кой в този дом власт има!
1445 Ти, щерко, чакай тук, а ти, мой скъпи брате,
и вие, зетко мой, навън със мен елате!

АНРИЕТА

Във работите му сега не се месете.

АРИСТ

На всичко съм готов за вас, не се косете.

КЛИТАНДЪР

И да ми вдъхва друг надежда във сърцето,
1450 единствено на вас разчитам, Анриета!

АНРИЕТА

Сърдечният ви плам поддържа вяра в мен!

КЛИТАНДЪР

От вашите слова се чувствам окрилен!

АНРИЕТА

Но за сърцето ми днес готвят клопка долна!

КЛИТАНДЪР

Щом то за мен тупти, го чака радост волна!

АНРИЕТА

1455 Ще сторя тъй, че с вас в любов да заживея,

но стане ли така, уви, че не успея,
за своята душа аз знам един приют
и няма никой друг да всява в нея смут!

КЛИТАНДЪР

Дай Боже този ден тъй всичко да се случи,
[1460](#) че нашата любов най-сетне да сполучи!

[1] Въображаеми учени, които, следвайки тогавашната мода, са латинизирали имената си. Б.пр. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Анриета, Трисотен

АНРИЕТА

Аз, господине, знам, че майка ми за нас
брак готви, и държа да поговоря с вас.
Понеже всички тук са в смут и във вълнение,
предлагам ви едно разумно разрешение.
1465 Навярно този брак очаквате със вяра,
че тлъста зестра той след туй ще ви докара.
Но никой философ по принцип не се блазни
от зестрата при брак и от богатства разни.
А щом не мамят ви пари и празна слава,
1470 не в думи, а в дела това се проявява.

ТРИСОТЕН

Блага, пари, имот — те нямат чар за мен,
от погледа ви мил навеки съм пленен,
богатството ми е във вашта красота,
която ражда в мен копнежа, нежността
1475 и тя е моето съкровище голямо.

АНРИЕТА

За любовта към мен, за щедрия ви пламък
признателна съм ви, ала, за съжаление,
не чувствам спрямо вас днес никакво влечение.
Отнасям се с респект към вас, не го отричам,
1480 обаче аз не бих могла да ви обичам.
На двама няма как сърцето си да дам,
то у Клитандър е и ще остане там.
По доблест с вас не бих могла да го сравня,
избрах го за съпруг, но как да обясня
1485 тоз избор? Вие сте по-талантлив безспорно.

Причината е в мен, но няма що да сторя,
защото моят ум сега не ме оставя
набързо, слепешком тоз избор да направя.

ТРИСОТЕН

На вашето сърце ще бъде ли владетел
1490 Клитандър, щом на мен ръката си дадете?
А после знам какво е нужно да се прави
и с много грижи ще спечеля любовта ви.

АНРИЕТА

На първия копнеж отдадох се изцяло
и грижите към мен ще идат май нахалост.
1495 Свободно бих могла да ви говоря днес,
не смятам, че с това засягам вашта чест.
В човешките сърца копнеж любовен бликва,
но никой път не го заслуги предизвикват,
Случайност има тук. Любовното влечение
1500 не бива във ума да търси обяснение.
Прост избор осъзнат да беше обичта,
тогаз на вас си бих отдала нежността.
Не следвайте онез, които се стремят
сърцето ми на вас сега да подчинят!
1505 О, оставете ме със мойта слепота,
защото собствен път си има любовта.
Един почтен човек не бива да разчита
на туй, че имали права над дъщерите
родителите им. Сърцето се отдава
1510 само, щом люби, но то в жертва не се дава.
Защо устройте в свой интерес нещата,
та майка ми над мен налага си правата?
Не ща ви любовта. На друга подарете
туй, дето е за вас най-скъпо на сърцето.

ТРИСОТЕН

1515 Но как това сърце на вас да се понрави?
Кажете ми, какво е нужно да направи?

Ще ви обича то до своята смърт, освен
ако не бъда аз от вас опозорен,
ако навеки се от мен отдалечите.

АНРИЕТА

1520 Досаден ухажор! Защо не замълчите?
Ириди с вас дружат, Филиди, Амаранти^[1],
във стиховете си ги кичите с брилянти,
кълнете се в любов пред своите изгори...

ТРИСОТЕН

Там не сърцето ми, а моят ум говори
1525 за страсти и любов, защото съм поет,
но любя само вас, прекрасна Анриет.

АНРИЕТА

Ах, милост!

ТРИСОТЕН

Ако туй обида представлява
за вас, и занапред в тоз дух ще продължавам.
Любовният ми плам, таз моя жар сърдечна,
1530 те нас ще поведат към благодат всевечна
и нищо не ще спре копнежа ми по вас.
Ала защо отпор враждебен срещам аз?
От майка ви аз чух подкрепата й ясно,
тя всячески държи тоз плам да не угасне.
1535 Щом щастието е постигнато все пак,
не ме е грижа кой ще пита точно как.

АНРИЕТА

Които се решат сърцето да потискат,
да не забравят, че е неизбежен рискът.
За щастие не си мечтайте въобще,
1540 щом вземате жена, която не ви ще!
Добре ще е мъжът да знае отпреди,
че у жената туй вражда ще породи.

ТРИСОТЕН

Не ще се променя от тези ви слова,
не съществува риск за мъдрата глава;
1545 спасява ме умът от слабости и страх
и затова сега стоя над всички тях,
а от бедите, без значение какви са,
не се страхувам, щом от мен те не зависят.

АНРИЕТА

От вас съм във възторг! Не знаех аз, уви,
1550 че с философия към слава се върви,
че в трудно време тя съвети ценни дава
на хората, та те с бедите да се справят.
Щом вашето сърце е толкоз устойчиво,
чудесни бъднини пред него се откриват
1555 и заслужава то да бъде наградено
със женска топлота и с обич споделена.
А аз не бих могла да ви отдам във дар
ни слава, нито чест, ни всеотдайна жар.
Заклевам се пред вас, че никога съпруга
1560 не ще съм ви. Затуй си потърсете друга!

ТРИСОТЕН

Ще разберем какво ще стане вечерта —
нали нотариус ще дойде за целта!

ВТОРА СЦЕНА

Кризал, Клитандър, Мартина, Анриета

КРИЗАЛ

Ах, колко съм щастлив, че ти си, дъще, с мен,
за да изпълниш днес тук своя дълг свещен
1565 и да се подчиниш на бащината воля.
На своята жена аз няма да се моля,
а ще я вкарам в ред... Доведох и Мартина,
тъй че на майка ти не ще ѝ се размине.

АНРИЕТА

Решението ти похвала заслужава.
1570 Каквото кажеш ти, дано то, татко, става!
На думата си дръж, до края твърд бъди,
че добротата ти понякога вреди.
Щом нещо почнеш, ти завършвай го навреме,
та майка ми превес над тебе да не вземе!

КРИЗАЛ

1575 Нима ти смяташ ме за мекушав слабак?

АНРИЕТА

Да ме опази Бог!

КРИЗАЛ

Или пък за глупак?

АНРИЕТА

Не, не! Не бих могла.

КРИЗАЛ

Или навярно считаш,

че се огъвам аз досущ като ракинта?

АНРИЕТА

Не, татко! Не!

КРИЗАЛ

Нима неук младок съм аз,
1580 та никой да не ще да чуе моя глас?!

АНРИЕТА

Напротив.

КРИЗАЛ

Тъй ли съм безволев, че жена ми
ме води за носа, като мъник ме мами?

АНРИЕТА

Не е тъй, татко, не!

КРИЗАЛ

Но аз съм изумен,
че таз обида бе изказана за мен.

АНРИЕТА

1585 Идеята ми днес съвсем не бе такава.

КРИЗАЛ

В дома си отсега аз всичко ще решавам!

АНРИЕТА

Чудесно би било!

КРИЗАЛ

И да се знае: тук
ще повелявам аз!

АНРИЕТА

Ти, татко, никой друг!

КРИЗАЛ

На туй семейство аз, аз лично съм главата!

АНРИЕТА

Разбира се.

КРИЗАЛ

1590 И аз ще ти реша съдбата!

АНРИЕТА

Е, да.

КРИЗАЛ

Та Бог над теб ми дава пълна власт.

АНРИЕТА

Че кой би възразил?

КРИЗАЛ

И както искам аз,
въпросът с твоя брак, ще бъде тъй решен!
Затуй ще слушаш ти не майка си, а мен!

АНРИЕТА

1595 Та как ще възразя, щом твойто предложение
открило би простор за моето копнение!

КРИЗАЛ

Ще видим майка ти какво сега ще стори!

АНРИЕТА

Но виж, че вече тя с нотариус говори.

КРИЗАЛ

Ах, помогнете ми!

МАРТИНА

Нали аз също може
1600 в подкрепа да съм ви, щом случаят наложи?

ТРЕТА СЦЕНА

Филаминта, Белиза, Арманда, Трисотен, Нотариусът, Кризал, Клитандър, Анриета, Мартина

ФИЛАМИНТА

Дали не би могло не на език невзрачен,
а във изискан стил да бъде актът брачен?

НОТАРИУСЪТ

Стилт ми си е в ред. Ако промени вметна,
тогава за глупак мнозина ще ме сметнат.

БЕЛИЗА

1605 Какво невежество! Това е срам за Франция!
Науката ще е във случая гаранция,
че зестрата ще се даде като константа
не в лири и в екю, а в мини и таланти,
и по календите ще бъде всяка дата.

НОТАРИУСЪТ

1610 Госпожо, ако аз изпълня ви молбата,
ще стана за резил пред всеки мой събрат!

ФИЛАМИНТА

Защо ли с тоз простак берем напразно яд!
Добре! Седнете тук удобно и пишете.
Безсрамнице, а ти кога се пак домете?

1615 Кризал, кажи защо и нея си довел?

КРИЗАЛ

След туй ще разбереш. Преследвам важна цел,
която тези дни ми мисълта владее.

НОТАРИУСЪТ

Аз вече съм готов, но булката къде е?

ФИЛАМИНТА

Ей там. Излиза днес на малката късметът.

НОТАРИУСЪТ

Добре.

КРИЗАЛ

1620 Да, тук е. Тя се казва Анриета.

НОТАРИУСЪТ

А младоженецът?

ФИЛАМИНТА, *показвайки Трисотен*

Аз за съпруг избрах
ей този господин.

КРИЗАЛ

Пък аз ѝ обещах
да се омъжи днес за господин...

НОТАРИУСЪТ

За двама?

Във практиката ми такова нещо няма.

ФИЛАМИНТА

1625 Пишете *Трисотен*, да, *Трисотен* впишете.

КРИЗАЛ

Клитандър ще е той, на мен се доверете.

НОТАРИУСЪТ

Как тъй? Нима не сте решили отнапред
кого от двамата ще вземете за зет?

ФИЛАМИНТА

Но, господине, аз ви казах и повторих.

КРИЗАЛ

1630 Ами че аз нима на вятъра говорих?

НОТАРИУСЪТ

Ще кажете ли кой в този дом се разпорежда?

ФИЛАМИНТА

Не чувате какво ви казвам — тъй изглежда!

КРИЗАЛ

Как моята дъщеря сега жена ще стане
на който се стреми към моето имане!

ФИЛАМИНТА

1635 Добре, че спомена за своите имоти...
Та те ли най-важат на мъдрия в живота?

КРИЗАЛ

Клитандър става днес мой зет и никой друг!

ФИЛАМИНТА

Обаче аз открих по-подходящ съпруг
и ще държа докрай на своя избор личен!

КРИЗАЛ

1640 И даже го твърдиш със тон категоричен?

МАРТИНА

В един нормален дом мъжът, а не жената,
решава точно как да стават там нещата.

КРИЗАЛ

Е, да.

МАРТИНА

На всички вас внимание обръщам,
че редно е петел да пее в тази къща!

КРИЗАЛ

Безспорно.

МАРТИНА

1645 А където жена командва, там
под чехъл е мъжът и е за смях и срам!

КРИЗАЛ

Съгласен съм.

МАРТИНА

Ако аз взема си съпруг
той вкъщи господар ще бъде, никой друг.
Та ще го тача ли, престилка ако сложи,
1650 ако капризите търпи ми, не дай Боже?
А пък във случай че развикам се, тогаз
с плесници трябва да сподави моя глас.

КРИЗАЛ

Така е.

МАРТИНА

Според мен разумен е бащата
и с подходящ жених си свързва дъщерята.

КРИЗАЛ

Та кой ще отрече?

МАРТИНА

1655 Клитандър е напет
и строен — затова избрал го е за зет.
Нали й трябва мъж, не учен педагог,
от който всеки ден да слуша нов урок

и който да тръби, че знае и реч чужда.

1660 Не, тя от Трисотен изобщо няма нужда!

КРИЗАЛ

Разбира се.

ФИЛАМИНТА

Кога ще спре да лае тази?

МАРТИНА

От учените ти очаквай гръмки фрази.

Сто пъти се заклех и казвам за път сетен,
че няма за съпруг да взема мъж начетен.

1665 С четмото си в дома той полза ще ли носи,
как с книги ще реши семейните въпроси?

Държа, ако до брак ще трябва да се стига,
да си намеря мъж, за който аз съм книга;

та А-то, Бе-то — да прощава госпожата —

1670 защо са, щом мъжът не си цени жената!

ФИЛАМИНТА

Изказа ли се тя? Наслушах ли се вече
на твоя адвокат?

КРИЗАЛ

Тя истини изрече.

ФИЛАМИНТА

Но аз ще сложа край на тоз безсмислен спор,
решението ми не ще търпи отпор:

1675 днес сключва Трисотен със Анриета брак
и е безсмислено да ти го казвам пак!

А щом си се разбрал с Клитандър преди време
за брак, той за жена сестра й нека вземе.

КРИЗАЛ

Тук всеки чу каква спогодба се предложи...

1680 Как мислите, дали този изход е възможен?

АНРИЕТА

Но, татко, как така?!

КЛИТАНДЪР

Но как тъй, господине?!

БЕЛИЗА

Да, всичко би могло съвсем добре да мине.

Откриваме й днес път към любов, която

със слънцето да си сравнява красотата.

1685 Тя за мисловната субстанция ще бъде
открита, а далеч телесната ще пъдим.

ПОСЛЕДНА СЦЕНА

*Арист, Кризал, Филаминта, Белиза, Анриета, Арманда, Трисотен, Нотариусът,
Клитандър, Мартина*

АРИСТ

Прощавайте, че аз веселието днес
ще наруша с една тъй неприятна вест.
Вземете тез писма и нека всеки сам
1690 да прочете какво написано е там.
От твоя адвокат това писмо пристига,
а туй е от Лион, за тебе...

ФИЛАМИНТА

Ох, я стига!

Какво ли буди смут във тези две писма?

АРИСТ

Щом твойто прочетеш, ще разбереш сама.

ФИЛАМИНТА

Госпожо, помолих Вашия девер да Ви предаде настоящето писмо, което ще Ви съобщи това, което аз не посмях да ви кажа лично. Поради голямата небрежност, която проявявате към своите дела, писарят на вашия съдия-докладчик не ме предупреди и Вие загубихте окончателно делото, което можехте да спечелите.

КРИЗАЛ

Загубихте! Как тъй?

ФИЛАМИНТА

1695 Не се коси! Не може
днес моето сърце таз вест да разтревожи.
Та кой посочил би в тоз свят душа, която

посреща като мен стрелите на съдбата.

Недостатъчните грижи, които полагате, Ви струват 40 хиляди екю и Вие трябва да платите тази сума заедно с разноските по делото съгласно произнесената от съда присъда.

Присъда ли? Защо? Престъпница ли бях?
Кому направих зло?

АРИСТ

1700 Вината е във тях
и ти на своя гняв със право даваш воля.
А редно е било да пише, че те молят
въпросните пари да предадеш веднага,
ведно с разноските, които се налагат.

ФИЛАМИНТА

Я твойто прочети.

КРИЗАЛ чете:

Господине, приятелството, което ме свързва с Вашия брат, ме кара да проявя интерес към всичко, което Ви засяга. Знам, че сте поверили богатството си в ръцете на Аргант и на Дамон, и ви уведомявам, че те в един и същ ден банкрутираха.

1705 О, Боже, изведнъж се виждам разорен!

ФИЛАМИНТА

Я засрами се! Туй е нищо според мен.
При никакви щети мъдрецът не унива,
богатството си той във себе си открива.
Най-важно е сега да бъде сключен бракът,
1710 щом зетят е богат, нас бедност не ни чака!

ТРИСОТЕН

Госпожо, моля ви, с прибързаност не бива!
Щом среща този брак всеобща съпротива,

то аз не бих желал да стане той насила.

ФИЛАМИНТА

Таз мисъл май ви е току-що осенила —
1715 веднага след вестта за нашата беда!

ТРИСОТЕН

Във погледите им аз срещам все вражда
и тъй като не ща това да продължава,
не бих приел сърце, щом то не се отдава.

ФИЛАМИНТА

Във вас откривам туй (нима ви прави чест?),
1720 което аз не бях допускала до днес.

ТРИСОТЕН

Откривайте, мадам, това, което щете,
за мен е все едно какво ще си речете.
Щом аз сега и тук с обиди съм приет,
не мисля, че ги бих търпял и занаяпред.
1725 Като маймуна кой тук мен ще разиграва?
Тоз, който не ме ще, да има много здраве!

ФИЛАМИНТА

Най-сетне той разкри, че е с душа продажна,
че философското изобщо не е важно!

КЛИТАНДЪР

Със философски ум не се гордея аз,
1730 ала ще споделя съдбата ви — в тозчас
отдавам в дар на вас, на моята любима,
това, което съм, и туй, което имам.

ФИЛАМИНТА

Таз щедрост вдън душа ме трогна, господине,
Любовният ви плам не бива да изстине —
1735 с вас Анриета брак ще сключи тази вечер.

АНРИЕТА

Не, мамо, този брак аз не приемам вече,
не ще ме подчини родителската власт.

КЛИТАНДЪР

И щастието ми отхвърляш ти тогаз,
когато всички са съгласни той да стане!

АНРИЕТА

1740 Клитандър, знам добре, че твоето имане
е скромно, но за мъж желях те все пак:
аз вярвах, че щастлив ще бъде този брак
и че ще подобри и твойто положение.
Ала Съдбата е със друго намерение —
1745 враждебна е на нас... Аз толкоз те обичам,
че на нещастие не ща да те обричам!

КЛИТАНДЪР

Съдбата ми без теб ще бъде нетърпима,
а щастието ми — с теб само постижимо.

АНРИЕТА

Любовният екстаз говори все така,
1750 но няма смисъл да изпадаме в тъга.
Две влюбени сърца със мъка устояват
на грижите за хляб и дом — те изхабяват.
И търсят след това един във друг вина
за всякоя беда, за всякоя злина.

АРИСТ

1755 Но само туй ли е причина в този случай,
та толкоз се боиш с Клитандър брак да сключиш?

АНРИЕТА

Ако не беше тя, сърцето ми, преляло
от обич, би тозчас към него полетяло!

АРИСТ

Понеже тез писма, за радост, са фалшиви,
1760 свържете се сега с веригите красиви
на брака. Нужно бе това да се направи
веднага, за да не пострада любовта ви.
И майка ти сега дано да осъзнава,
че този философ за твой съпруг не става!

КРИЗАЛ

О, слава Богу!

ФИЛАМИНТА

1765 Ах, ах, колко съм щастлива,
затуй че тоз подлец напълно справедливо
наказан бе! Сега дано се полюбува,
следейки с поглед как таз сватба се празнува.

КРИЗАЛ

Аз твърдо вярвах, че ще дойде този час!

АРМАНДА

1770 На тяхната любов днес жертва станах аз.

ФИЛАМИНТА

Не се коси. Това не ще ти навреди.
По философски ти спокойно проследи
как те ще сключат брак, от щастие обзети.

БЕЛИЗА

Но да внимава той, че аз съм му в сърцето!
1775 Щом брачния ярем прибързано надяваш,
ти после цял живот горчиво съжаляваш.

КРИЗАЛ

Е, господине, туй становище вземете
за окончателно и акта подпишете!

[1] Конвенционални имена, които галантните поети използват, за да назоват любимите жени. Б.пр. [↑](#)

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.